

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU

Uuden edellä

Tilitoimistotyöntekijöiden työnkuvan muutokset ja haasteet 2000-luvulla

Sipilä, Essi

2012 Kerava

Laurea-ammattikorkeakoulu
Laurea Kerava

Tilitoimistotyöntekijöiden työnkuvan muutokset ja haasteet 2000-luvulla

Essi Sipilä
Liiketalouden koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Helmikuu, 2012

Sisällys

1	Johdanto.....	6
2	Työn teoreettinen osuus.....	6
3	Työ taloushallinnossa 2000-luvulla tilitoimiston näkökulmasta.....	7
	3.1 Paperisesta taloushallinnosta sähköiseen.....	8
	3.1.1 Sähköinen kirjanpito käytännössä.....	10
	3.1.2 Taloushallinnon sähköiset tietojärjestelmät.....	11
4	Arvonlisävero.....	12
	4.1 Arvonlisäverolain muutos palveluiden myyntimaasäännöksessä.....	13
	4.2 Arvonlisäverolain muutos rakennuspalveluissa.....	13
5	Verotilijärjestelmä.....	14
6	Lakimuutokset tilinpäätösmaalleissa.....	16
	6.1 Avoin yhtiö ja kommandiittiyhtiö.....	16
	6.2 Osakeyhtiö.....	17
	6.3 IFRS-standardit.....	18
7	Maksustandardien muutos: SEPA.....	19
8	Työn empiirisen osuuden esittely.....	19
	8.1 Tutkimusmenetelmät.....	19
	8.2 Tutkimustulokset: kvantitatiivinen osuus.....	20
	8.3 Tutkimustulokset: kvalitatiivinen osuus.....	25
	8.3.1 Tilitoimistotyöntekijän ominaisuudet.....	25
	8.3.2 Tilitoimistotyöntekijän toimenkuva.....	31
	8.3.3 Ammatilliset haasteet.....	40
	8.3.4 Viime vuosien työllistävimmät osa-alueet.....	42
9	Yhteenveto tutkimustuloksista.....	45
10	Tutkimuksen onnistumisen arviointi.....	46
	Taulukot.....	48
	Kuviot.....	49
	Liitteet.....	50

Essi Sipilä

Tilitoimistotyöntekijöiden työnkuvan muutokset ja haasteet 2000-luvulla

Vuosi 2012 Sivumäärä 55

Tässä opinnäytetyössä tarkastellaan eri puolilla Suomea sijaitsevien tilitoimistojen työntekijöiden näkemyksiä heidän työnkuvassa tapahtuneista muutoksista ja haasteista mahdollisine hyötyineen kuluneen 2000-luvun aikana. Työssä selvitetään myös, ovatko taloushallinnon parissa tilitoimistossa työskentelevältä vaadittavat ominaisuudet ja ammatillinen osaaminen muuttuneet kuluneen kymmenen vuoden aikana.

Työn teoriaosuudessa käsitellään tilitoimistotyöntekijän toimenkuvaa 2000-luvun työympäristössä, ja läpi käydään taloushallinnon eri osa-alueilla tapahtuneita uudistuksia kuluneella vuosikymmenellä. Kyseiset uudistukset ovat osaltaan vaikuttaneet myös tilitoimistossa työskentelevien työhön. Pääpainopiste työssä on kuitenkin empiirisessä tutkimuksessa, joka toteutettiin lähettämällä sähköisesti tilitoimistotyöntekijöille eri puolilla Suomea lomakekysely. Lomakekyselyssä käytettiin sekä kvantitatiivista että kvalitatiivista tutkimusmenetelmää.

Tutkimustulokset osoittavat tilitoimistotyöntekijältä vaadittavien ominaisuuksien muuttuneen 2000-luvulla yhä enemmissä määrin moniosaajan suuntaan; asiakaspalvelutaidot, kiireessä toimiminen, hyvä stressin sietokyky, numerotarkkuus sekä tiedonhankinta- ja soveltamiskyky korostuvat. Toimenkuvassa tapahtuneet suurimmat muutokset liittyvät asiakaspalvelulähtöisyyteen ja konsultointiin; toimenkuva on muuttunut rutiinien suorittamisesta asiantuntijuuteen ja asiakkaalle kokonaisvaltaisten taloushallintoratkaisujen tuottamiseen. Lisäksi toimenkuva on muuttunut tietoteknisemmäksi, osaamisvaatimukset ja muutosten määrä kasvaneet sekä aikataulut kiristyneet.

Tutkimuksen mukaan kuluneen vuosikymmenen suurimmat ammatilliset haasteet tilitoimistotyöntekijöillä ovat jatkuva kouluttautuminen, yhteistyön toimivuus eri sidosryhmien kanssa sekä asiakaspalvelussa onnistuminen yhä kiireisemmissä aikatauluissa. Viime vuosien työllistäneimpinä muutoksina pidetään paperisesta sähköiseen taloushallintoon siirtymistä sekä verotilin ja SEPAn käyttöönottoa. Toimiessaan sähköinen taloushallinto ja verotili nähdään kuitenkin myös hyödyllisimpinä muutoksina.

Asiasanat: taloushallinto, kirjanpito, työnkuva, ammatillinen kehitys

Essi Sipilä

Changes and Challenges in Job Descriptions in Accounting Firms in 21st century

Year	2012	Pages	55
------	------	-------	----

The purpose of the thesis is to investigate the changes in the job descriptions and competence qualifications of employees in the accounting firms in Finland during the 21st century. One objective was to study whether the required qualifications had changed in accounting services in the last 3-10 years compared to the present day. In addition, it is inquired which the most difficult and the most useful changes have been in the last 3-10 years.

The thesis discusses the job description of employees in an accounting firm and the changes in financial accounting during the 21st century. Those changes have also influenced the work in the accounting services. The main focus of the thesis is on empirical study. The data for the study was collected by an electronic inquiry to the employees in the accounting firms all over Finland. Both quantitative and qualitative methods were used.

The results of the survey show that the competence qualifications of employees in accounting firms have changed towards a multiply skilled person including customer service skills, working in a hurry, good stress tolerance, accuracy, acquisition and application of financial information. The most important changes in the job description concern customer service orientation and consulting. The job description has changed from routine tasks towards the expert knowledge and offering integrated services of financial accounting to the clients.

According to the survey the most remarkable professional challenges of employees in accounting firms are the continuous training oneself, the successful co-operation with different interest groups as well as customer services on more and more tight schedules. The most laborious changes during the last years have been the adoption of electric financial administration instead of paper documentation as well as the implementation of tax account and SEPA (Single Euro Payments Area). At work the electric financial administration and tax account are considered also as the most useful changes.

Keywords: Management Accounting, accounting, job description, professional development

1 Johdanto

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on kartoittaa tilitoimistotyöntekijöiden työnkuvassa tapahtuneita muutoksia kuluneen 2000-luvun aikana. Kiinnostuksen kohteena on myös selvittää, mitä hyötyjä ja haasteita kyseiset muutokset ovat sisältäneet, sekä miten tilitoimistotyöntekijältä vaadittavat ominaisuudet ja ammatillinen osaaminen ovat muuttuneet kuluneen kymmenen vuoden aikana.

Opinnäytetyö koostuu kahdesta osasta; teoreettisesta viitekehyksestä ja empiirisestä tutkimuksesta. Teoreettisessa osiossa käsittelen tilitoimistotyöntekijän toimenkuvaa 2000-luvulla sekä tarkastelen taloushallinnon eri osa-alueilla tapahtuneita lakiuudistuksia sekä muita merkittäviä muutoksia kuluneen kymmenen vuoden aikana, joiden uskon osaltaan vaikuttaneen tilitoimistotyöntekijän toimenkuvan muutoksiin ja haasteisiin. Kyseisinä lakiuudistuksina ja muina merkittävänä muutoksina käsittelen seuraavia: paperisesta taloushallinnosta siirtyminen sähköiseen, arvonlisäveron maksun määräytyminen, verotilijärjestelmä, tilinpäätösmallit sekä SEPA (Single Euro Payments Area).

Empiirisen tutkimuksen avulla selvitän tilitoimistotyöntekijöiden konkreettisia, käytännön näkemyksiä opinnäytetyön tarkoituksen kannalta oleellisista seikoista. Tutkimus on toteutettu lähettämällä tilitoimistotyöntekijöille eri puolilla Suomea sähköisesti lomakekysely, joka on muodostettu käyttäen sekä kvantitatiivista että kvalitatiivista tutkimusmenetelmää. Opinnäytetyön loppuosa käsittelee saatuja tutkimustuloksia.

2 Työn teoreettinen osuus

Seuraavissa luvuissa käsittelen merkittäviä taloushallinnon alalla tapahtuneita muutoksia ja kirjanpidon lakiuudistuksia kuluneen kymmenen vuoden ajalta. Keskityn erityisesti viime vuosiin. Työn teoriaosuuden olen valinnut sen pohjalta, että haluan nostaa näiden tekijöiden työllistävän vaikutuksen, haasteet ja hyödyt esille myös tilitoimistotyöntekijöille osoitetussa lomakekyselyssäni. Painotankin, ettei tarkoitus ole läpi käydä yksityiskohtaisesti ja tyhjentävästi edellä mainittuja seikkoja vaan käsitellä näitä siten, että empiirisen tutkimuksen osio näistä on teoreettisesti avattuna, ja pystyn vertailemaan kokevatko alalla pidempään työskennelleet kyseiset uudistukset merkittävinä, niin kuin itse olen näiden olettanut olevan. Teoreettinen osuus on koottu käyttäen apuna useita taloushallinnon kirjallisia lähteitä.

3 Työ taloushallinnossa 2000-luvulla tilitoimiston näkökulmasta

Nykyään käsite taloushallinto on yhä monimuotoisempi, ja englanninkieliset termit Financial Management tai Management Accounting ovat yhä enemmissä määrin yleistymässä. Tarkoitti taloushallinnon käsitteellä sitten kirjanpitoa, palkanlaskentaa tai yleistä laskentatoimea, on se nykypäivänä kokonaisuudessaan yhä integroidumpaa, sähköisempää ja kommunikoivempaa kuin aiemmin. Oman lisänsä pelikentälle tuo jatkuva kansainvälistyminen. (Alhola 2010, 40.)

Financial Managementillä (tai Financial Accounting) tarkoitetaan ulkoista laskentatoimea, joka hyödyntää yrityksen kirjanpidon tietojärjestelmää eli koostuu yrityksen operatiivisen toiminnan tulojen ja menojen kirjaamisesta. Yrityksen tuloslaskelma, tase, veroilmoitus ja muut viranomaisille ja sidosryhmille annettavat tilastotiedot kuuluvat sen pohjalta tuotettaviin laskelmiin. Management Accounting puolestaan tarkoittaa sisäistä laskentatoimea tai johdon laskentatoimea, jonka avulla yrityksen johto pystyy ohjaamaan toimintaa asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi, ja löytämään syitä sille, miksei suunta välttämättä ole oikea. (Viitala & Jylhä 2008, 298.)

Taloushallinto siis palvelee yrityksen johtamista, johtoa ja omistajia sekä laaja-alaisemmin katsoen myös useita sidosryhmiä, kuten sijoittajia. Kuluneen vuosikymmenen trendinä on ollut talouspalveluiden ulkoistaminen yrityksen sisäisestä toiminnosta ulkoiseksi, mikä osaltaan lisää osaamisvaatimuksia merkittävästi esimerkiksi tilitoimistotyöntekijöille. Yrityksille taloushallinnon palveluiden on oltava paitsi tuottamaltaan tiedolta luotettavia, myös kustannustehokkaita. Nykyään taloushallintoprosessit osaavana asiantuntijaorganisaationa tilitoimistot ovat juuri kustannustehokkuutensa ansiosta myös osan pörssiyrityksistä valinta talousosastokseen. (Alhola 2010, 41-42.)

Tilitoimistopalveluilta edellytetään yhä monipuolisemman ammatillisen osaamisen lisäksi myös tietoteknistä osaamista, ja niin ikään sen saralla jatkuvaa kehittymistä. Ulkoistettu taloushallinto voidaan jakaa lähtökohtaisesti kahteen kokonaisuuteen: itse palveluun ja sitä tukeviin ohjelmistoihin ja muihin järjestelmiin. Tilitoimistotyöntekijöiden toimenkuvasta varsinaisen kirjanpidon lisäksi esimerkiksi aktiivinen kommunikointi ulkoistavan yrityksen johdon kanssa, lisäarvoa tuottavine palveluineen, muodostavat merkittävän osan työtehtävistä. (Alhola 2010, 42.)

Taloushallinnon parissa työskentelevältä edellytetään nykyään siis sopeutumista muutoksiin, ja rutiinien omaksumisen jälkeen yhä konsultatiivisempaa otetta toimenkuvassa sekä oman ammatillisen osaamisen kehittämistä. Taloushallinnon työnkuvan ollessa yhä laaja-alaisempi myös ammatillisen erikoistumisosa-alueiden määrä on runsaslukuinen. Perinteisten erikoistumisalueiden eli kirjanpidon, tilinpäätöksen ja verotuksen osalta, on osaamista oltava

yhä monipuolisemmin, esimerkiksi erilaisten toimialojen ja konsernien sekä kansainvälisten tilinpäätösstandardien saralla. Verokysymyksissä tarvitaan asiantuntijuutta esimerkiksi verolajien ja verosuunnittelun parissa, unohtamatta kansainvälisen toimintaympäristön mukanaan tuomia haasteita. Ulkoistettujen talouspalveluiden kysynnän kasvu voi vaatia myös tilitoimistotyöntekijöiltä yhä enemmän osaamista yrityksen sisäisen laskentatoimen saralla, kuten kustannus- ja kannattavuuslaskennassa. Lisäksi kielitaito, tiimityöskentelytaidot sekä palveluosaaminen ovat olennainen osa taloushallinnon parissa työskentelevän osaamiskenttää. (Alhola 2010, 42.)

3.1 Paperisesta taloushallinnosta sähköiseen

Paperisesta kirjanpidosta siirtyminen sähköiseen on merkittävimpiä muutoksia, joita taloushallinnossa on kuluvalle vuosituhannelle tähän mennessä tapahtunut, tosin jo vuonna 1997 kirjanpitolakiin tulivat lisäykset paperittoman kirjanpidon ja sähköisen viranomaistoiminnan määräyksistä. Muutos on vaikuttanut laajalti taloushallinnon parissa työskentelevien toimenkuvaan riippumatta siitä, millä ammattinimikkeellä ja missä työskentelee; pk-yrityksistä aina suurten konsernien henkilöstöön. Suurin syy sähköiseen automaatioon siirtymisessä oli halu lisätä kustannustehokkuutta niin henkilöresurssien, ajanhallinnan kuin rahoituksenkin osalta. Muutosta voidaan suuruutensa puolesta verrata vuoden 1973 kirjanpitolaisissa sallittuun tietokoneen käyttöön kirjanpidon laatimisessa. (Mäkinen & Vuorio 2002, 9.)

Käytännössä paperittomalla kirjanpidolla tarkoitetaan, että kirjanpitoaineisto (tositteet, päiväkirja, pääkirja, tase-erittelyt ja liitetietoerittelyt) voidaan säilyttää muulla tietovälineellä kuin paperilla, tasekirjan osalta menettely tosin edellyttää myös paperiversiota. Säilytettävyytensä puolesta kirjanpitoaineisto jaetaan kahteen ajanjaksoon: tilikausisäilytykseen ja kesto-säilytykseen. Edellä mainittu tarkoittaa tilikautta ja tilinpäätöksen laatimiseen tarvittavaa aikaa, jolloin kirjanpitoaineistoon saadaan tietyn edellytyksin tehdä muutoksia esimerkiksi virheellisesti kirjattuihin tiliöinteihin. Useimmiten yrityksellä on käytössä tilikautena kalenterivuosi, jolloin tilinpäätöksen tulee olla valmis seuraavan vuoden maaliskuun loppuun mennessä. Kesto-säilytys puolestaan on kirjanpidon lopullinen muoto, jota ei saa enää muuttaa miltään osin. (Mäkinen 2000, 20-22.)

Kirjanpitolain mukaan kirjanpitokirjat on säilytettävä vähintään kymmenen vuotta tilikauden päättymisestä. Vastaavasti tositteet tulee säilyttää vähintään kuusi vuotta sen vuoden lopusta, jonka aikana tilikausi on päättynyt (KPL 2:10). Säilytystä koskevat määräykset ovat samat myös osakirjanpidon kohdalla, kuten reskontrissa, palkanlaskennassa ja varastokirjanpidossa.

Myyntilaskujen, kassatilitysten ja tiliotteiden osalta sähköisyys on nykyään arkipäivää, mutta ostolaskujen osalta sähköisen verkkolaskutuksen rinnalla, on monissa yrityksissä vielä käytössä paperisessa muodossa saapuvien laskujen skannaaminen sähköiseen muotoon ostolaskujen käsittelyohjelmassa käsiteltäviksi. Tämä työvaihe on työllistävä, sillä laskujen tietosisältö on yksi kerrallaan tarkistuksen lisäksi myös tallennettava. (Mäkinen 2000, 23-24.) Kuten edellä ilmeni, paperisten ostolaskujen rinnalla yritykset käyttävät niinkään verkkolaskutusta, joka tarkoittaa sähköisessä muodossa lähetettävää ja vastaanotettavaa laskua. Verkkolaskun sisältämät tiedot on määritelty valmiiksi standardein, joten tämä poistaa paperilaskujen edellyttämän manuaalisen tallennustyön, ja on lähes aina yrityksille kustannustehokas vaihtoehto. (Lahti & Salminen 2008, 57-58.)

Nykyään myyjä ja ostaja eli laskun lähettäjä ja vastaanottaja voivat liittyä verkkoon niin sanottujen verkkolaskuoperaattorien avulla (Suomen Postin Atkos ja Elma, Basware, Elisa ja TietoEnator) välityksellä. Käytetyimmät laskustandardit ovat *eInvoice* ja *Finvoice*. Lisäksi laskuja voidaan lähettää sähköpostin välityksellä, joskin ilman automaation tuomia hyötyjä, sillä nämä laskut käsitellään paperilaskujen tapaan, tiedot manuaalisesti järjestelmään syöttämällä. (Tomperi 2007, 140-141.)

Sähköisen taloushallinnon mahdollistama toimintojen automaatio on lisännyt kirjanpidon kykyä tuottaa yritysjohdon tarvitsemaa tietoutta yrityksen kannattavuudesta, maksuvalmiudesta ja vakavaraisuudesta. Näin paperittomuus, uudet standardit ja tietotekniikan tarjoamat mahdollisuudet ovat yhdessä tehneet kirjanpidon tuottamasta tiedosta johtoa paremmin palvelevan työkalun, pelkän viranomaisten velvoittaman informaation tuotannon sijaan. Yritykset ovat lisänneet esimerkiksi välitilinpäätösten määrää tehtäväksi jopa kuukausitasolla, tällöin kiinnitetään erityistä huomiota siirtyvien erien käsittelyyn eli jaksotuksiin. Yrityksen kirjanpidossa jaksotukset voidaan kirjata eri tavoilla, mutta parhaimmillaan, kuukausittain kirjattuna, niiden avulla saadaan ajantasaista ja hyvälaatuista tietoa johdolle tasaisesti, kunkin kuukauden osalta erikseen tuotettuna. (Mäkinen 2000, 25-26.)

Sähköisen kirjanpidon tulee täyttää kirjanpitolain velvoitteet kirjanpidossa suoritettavista täsmätyksistä, joilla tarkoitetaan sitä, että kaikki kirjanpitovelvollisen liiketapahtumat on käsitelty pääkirjanpidossa ja että tositteiden, kirjanpitomerkintöjen ja niiden perusteella laaditun tilinpäätöksen eheys säilyy koneellisessa kirjanpidossa. Kirjanpitolautakunnan koneellisessa kirjanpidossa käytettävistä menetelmistä laatima yleisohje (KILA 22.5.2000) sisältää neljä erityistä täsmäytysvaatimusta, ja lisäksi muita hyviä käytännön ohjeita erilaisten täsmäytysten suorittamisesta. Edellä mainitut neljä erityistä täsmäytysvaatimusta ovat: osakirjanpidon täsmäyttäminen pääkirjanpitoon, konekielisesti vastaanotettujen kirjanpitotietojen täsmäytys, korjausmerkintöjen täsmäyttäminen ja täsmäytys kirjanpidon

täydellisyyden varmistamiseksi, silloin kun tositteet ja kirjanpitomerkinnot säilytetään samanaikaisesti yhdistämällä koneellisella tietovälineellä. (Fredriksson, ym. 2008, 68-69.)

Vuoden 1997 kirjanpitolaki salli yrityksille myös sähköisen viranomaisraportoinnin ja mahdollisti viranomaisten (Verohallinto, Tilastokeskus ja Kaupparekisteri) yhteisen tilinpäätösrekisterin perustamisen. Molemminpuolinen hyöty tästä oli suuri, sillä yritykset pystyvät lähettämään tiedot sähköisesti kirjanpitojärjestelmästänsä suoraan ja nopeasti, ja vastaavasti viranomaiset saavat tiedot yhtenäisinä ja virheettöminä. (Mäkinen 2000, 28-30.) Kirjanpidon sähköisyys on vaikuttanut myös tilintarkastuksiin; kirjanpitoaineisto on tarkastajan luettavissa ja tallennettavissa helposti konekielisenä, mikä nopeuttaa myös erilaisten tietohakujen tekemistä. (Mäkinen & Vuorio, 2002, 51.)

3.1.1 Sähköinen kirjanpito käytännössä

Sähköistä kirjanpito-ohjelmaa käytettäessä työvaiheet voidaan jakaa pääsääntöisesti kolmeen osaan: tilinavaus, liiketapahtumien kirjaaminen sekä tilinpäätöksen laadinta. Tilinavauksessa syötetään edellisen tilikauden taseesta ja tase-erittelystä tarvittavat alkusaldot paikoilleen, mikä voidaan ohjelmoida automaattiseksi toiminnoksi. Liiketapahtumien kirjaaminen noudattaa samaa mallia kuin paperisessa; tapahtumat kirjataan tositekohtaisesti tileittäin debet- ja kredit-puolille. Liiketapahtumien viennit muodostuvat aikajärjestyksessä päiväkirjaan, josta ohjelma siirtää vielä kunkin tapahtuman erikseen tileittäin pääkirjaan. Pääkirja tarjoaa yksityiskohtaisempaa tietoa tilikauden tapahtumista aiempaan paperiseen taulukkokirjanpitoon verrattuna. (Tomperi 2007, 128.)

Tilinpäätöksen osalta, sähköinen järjestelmä kohdistaa tilien saldot ohjaustietojen määrittelyjen mukaisesti suoraan tuloslaskelmaan ja taseeseen oikeille kohdille. Tuloslaskelma ja tase laaditaan nykyään pääsääntöisesti välitilinpäätöksenä kuukausittain. Yrityksestä riippuen, tuloksen tarkkuuteen vaikuttaa menojen ja tulojen jaksotukset, jotka voidaan tehdä kuukausitasolla (suuret yritykset), kvartaaleittain tai koko tilikaudelta kerralla vuositilinpäätöksen yhteydessä. Tilinpäätösajolla sähköinen kirjanpitojärjestelmä tuottaa kirjanpitolainsäädännön edellyttämän tuloslaskelman ja taseen, sekä järjestelmän tasosta riippuen erilaisia muita tilinpäätösraportteja. Lisäksi järjestelmä laatii automaattisesti kuukausittaisen arvonlisäverolaskelman. (Tomperi 2007, 128.)

Kirjanpitolautakunta (KILA) on antanut 6.5.2008 yleisohjeen arvonlisäveron kirjaamisesta, siten että sen avulla kirjanpidosta tulisi ilmetä kaikki tarvittavat tiedot veron määräämistä varten. Tarkemmat säännökset verovelvollisen kirjanpidosta on säädetty arvonlisäveroasetuksen (AVA) ensimmäisessä luvussa. Arvonlisäverolain mukaan koneellisella tietovälineellä olevien laskujen ja muiden tietojen tulee olla saatettavissa selväkielisenä

muotoon, mikä edellyttää kirjanpitovelvolliselta sellaista tietojärjestelmää tai muuta menetelmää, jolla valitut kirjanpitoaineistot voidaan siirtää toiselle tietovälineelle tarkastettaviksi. Tällaisen kirjanpitojärjestelmän käytöstä tulee olla esitettävissä kuvaus, josta ilmenee mitä verokantoja on käytetty sekä millä periaatteilla kunkin liiketapahtuman tiliöinnit suoritetaan. (Äärilä & Nyrhinen 2010, 672, 677.)

3.1.2 Taloushallinnon sähköiset tietojärjestelmät

Useimmiten yritykset hankkivat taloushallinnon perusjärjestelmät niin sanotusti kertainvestointeina: käyttäjä ostaa ohjelman käyttöoikeuden, sen omistuksen pysyessä toimittajalla. Ohjelmistojen vuosimaksu kattaa pääsääntöisesti vain lakisääteiset muutokset, joten erilliset päivitykset on käyttäjän tehtävä itse toimittajan ohjeistuksen avulla. Lisäksi kokonaan uusien ominaisuuksien hankkiminen ohjelmaan tietää käyttäjälle aina lisäkustannuksia, esimerkiksi versiomuutosten ja käyttöoikeusmaksujen muodossa. Oman lisänsä järjestelmien käytön muuttumiseen on tuonut Internet; yrityksen käytössä oleva ohjelmisto ja tietokanta ovat palvelimessa, jota hoitaa palvelintuottaja. Näin ollen yrityksen ohjelmatoimittaja ja palvelintuottaja eivät välttämättä ole samat. Jälkimmäisen tehtävänä on huolehtia järjestelmän käytettävyydestä, versiopäivityksistä, tietokantojen varmistuksista sekä tietoturvasta. (Mäkinen & Vuorio 2002, 33-34.)

1990-luvulla taloushallinnon järjestelmiä myytiin enimmäkseen ASP-palveluna (Application services provisioning), joka tarkoittaa ohjelmiston tarjoajan käyttöjärjestelmää (Fredman 2010, 45). Näissä tietojärjestelmien käyttöä hallinnoi talousosastoiden ja tilitoimistoiden sijaan palvelukeskukset, joissa sähköisen taloushallinnon tietoturva vaatimuksia on täyttämässä tietotekniikan ammattilaisia. Näiden taloushallinnon järjestelmien peruseriaate on olla käyttökelpoinen asiakkaan käyttöjärjestelmästä sekä laitteista riippumatta. (Mäkinen & Vuorio 2002, 54.)

2000-luvulla mukaan tulivat SaaS-palvelut (Software as a Service), jotka tarkoittavat ohjelmiston tarjoajan verkkosovelluspalveluita, ja uusimpana tuotelajina niin sanottuja pilvipalveluita, joille ei vielä ole edes käytössä selkeää ja ytimekästä määritelmää, mutta joilla tarkoitetaan Internetin yli tarjottuja palveluja, joita asiakas voi käyttää ”ajasta ja paikasta riippumatta”. (Fredman 2010, 45.)

Suomessa tilitoimistopalveluita on perinteisesti tuotettu toimiston itse hallinnoimalla kirjanpitojärjestelmällä. Edellä mainitut järjestelmät on pyritty optimoimaan tilitoimistoprosessin kannalta parhaalla mahdollisella tavalla, ja näihin on tarpeen mukaan integroitu asiakasyrityksen laskutus- tai tuotannonohjausjärjestelmiä etäliittymin. Tämän mallin rinnalle on nousemassa uusia ja vaihtoehtoisia liiketoimintamalleja. Nykyään PK-

yrittäjille suunnatut verkkopohjaiset talousjärjestelmät ja näihin liitetyt toiminnanohjausjärjestelmät mahdollistavat asiakasyrityksen itse hoitavan kirjanpitoa päivittäiset perustoiminnot. Tässä mallissa asiakas laatii itse myyntilaskunsa, jotka tiliöityvät automaattisesti ja lähtevät eteenpäin omalle asiakkaalle verkkolaskuina. Lisäksi asiakas hoitaa niin ikään itse myyntisaatavien seurannan ja ostolaskujensa maksatuksen. Järjestelmien avulla asiakas saa tarvitsemansa taloushallinnon peruseräpäivitykset helposti reaaliajassa. Edellä kuvatun kaltaisessa toimintamallissa tilitoimiston rooli asiantuntijana korostuu, esimerkiksi verotuksen ja tilinpäätöksen sekä liiketoiminnan tueksi jalostettavan tiedon tuottamisen saralla. (Fredman 2010, 45-47.)

Yksi kilpailukyyn kannalta merkittävä pohdinnan aihe, etenkin pienille ja keskisuurille tilitoimistoille, on mahdollisuus hankkia ydinjärjestelmänsä pilvipalvelujen tarjoajilta, ylläpidettynä palveluna. Tästä syntyvä kilpailuetu olisi kyky integroida vaikkapa asiakkaan laskutusjärjestelmät riittävän edullisesti ja tehokkaasti ulkoistettuun taloushallintojärjestelmään. Pienikin tilitoimisto voi osaavan IT-yhteistyökumppanin avulla tuottaa asiakkaalle automatisoitua integraatiota tietoturvallisesti. Kilpailukykyä tuottavat järjestelmäratkaisut ovat yhä enemmässä määrin osana tilitoimistojen arkipäivää ja liiketoiminnan kannattavuuteen vaikuttavaa toimintaa, sillä tietotekniikka on mahdollistanut kilpailijoiden olemassaolon ympäri maailmaa. Esimerkiksi suuremmilla yrityksillä usein rajatut järjestelmävaihtoehdot, kuten SAP, Oracle ja Microsoft, mahdollistavat taloushallinnon palveluiden tuottamisen vaikkapa Aasiassa. (Fredman 2010, 45-47.)

4 Arvonlisävero

Suomen nykyinen arvonlisäverolaki (1501/1993, ALV) tuli voimaan 1.6.1994. Suomen liittyessä Euroopan unionin jäseneksi vuoden 1995 alusta, tuli unionin arvonlisäverodirektiivi Suomen valtiota sitovaksi. Direktiivillä tarkoitetaan unionin jäsenvaltioille asettamia ohjeita kansallisen lainsäädännön sisällöstä, osa velvoittavia ja osa vapaaehtoisia. (Äärilä & Nyrhinen 2010, 27-28.)

Pääsäännön mukaan Suomessa arvonlisäveroa suoritetaan liiketoiminnan muodossa tapahtuvan tavaran ja palveluiden myynnistä. Verovelvollisuuden määrittely edellyttää siis tietoa siitä, milloin toiminnan katsotaan olevan liiketoiminnan muodossa tapahtuvaa tavaran tai palvelun myyntiä sekä milloin tämän toiminnan katsotaan tapahtuvan Suomessa. (Äärilä & Nyrhinen 2010, 31.)

4.1 Arvonlisäverolain muutos palveluiden myyntimaasäännöksessä

Myyntimaasäännökset vaikuttavat siihen, onko liiketoiminnassa myyjä vaiko ostaja veloitettu suorittamaan valtiolle tilitettävän arvonlisäveron maksun. Näihin verotuksen myyntimaasäännöksiin vaikuttaa se, onko liiketapahtuman ostaja-osapuoli yritys vai yksityishenkilö. Käsittelen tässä osiossa myyntimaasäännöksiä ainoastaan pääpiirteittäin yrityksen näkökulmasta.

Yleisperiaate on, että ulkomainen yritys, jolla ei ole Suomessa kiinteää toimipaikkaa ja joka myy Suomessa tavaroita tai palveluita ei (tiettyjä poikkeuksia lukuun ottamatta) ole velvollinen rekisteröitymään täällä verovelvolliseksi. Näissä liiketoiminnan myyntitapahtumissa verovelvollinen on tavaran tai palvelun suomalainen ostaja, käännetyn verovelvollisuuden perusteella. Yhteisöstoista ja -myynneistä eli EU-maiden välillä suoritettavasta liiketoiminnasta, suomalainen yritys kirjaa alv-merkinnät sekä saatavien että velan puolelle, joilloin valtiolle tilitettävän alv:n määrä on nolla. Kuitenkin, mikäli ulkomainen yritys tekee Suomessa yhteisömyyntejä tai -hankintoja, on se velvollinen rekisteröitymään täällä verovelvolliseksi, vaikkei sillä olisikaan kiinteää toimipaikkaa Suomessa. (Äärilä & Nyrhinen 2010, 43-45.)

Arvonlisäverolaissa 1.1.2010 voimaan tulleen yleissäännön mukaan (myynti elinkeinonharjoittajalle) myyntimaa on maa, jossa ostajalla on kiinteä toimipaikka, johon palvelu luovutetaan tai, mikäli palvelua ei luovuteta kiinteään toimipaikkaan, se missä ostajan kotipaikka sijaitsee. Näin ollen yleissääntö on muuttunut päivastaiseksi aiempaan käytäntöön verrattuna. Yleissäännön piiriin kuuluvat seuraavat palvelut ostajan ollessa elinkeinonharjoittaja: immateriaalipalvelut, IT-palvelut, irtaimeen tavarahan kohdistuvat työsuoritukset, tavaroiden kuljetuspalvelut, tavaroiden yhteisökuljetuspalvelut, välityspalvelut ja kuljetusvälineen pitkäaikaiset vuokraukset. (Jokinen 2010, 23-25.)

Lisäksi raportointivelvoitteet ovat laajentuneet; myös sellaiset uuden yleissäännön alaiset palveluiden myynnit, joissa ostaja on verovelvollinen (käännetty verovelvollisuus), tulee ilmoittaa yhteenvedoilmoituksessa sekä verovelvollisen tulee raportoida myynnit asiakkaittain (sisältäen ostajan ALV-tunnisteen ja myynnin arvon). (Jokinen 2010, 24.)

4.2 Arvonlisäverolain muutos rakennuspalveluissa

Kuten edellä on esitelty, käännetty verovelvollisuus koskee pääsääntöisesti tilanteita, joissa myyjä on ulkomaalainen. Kuitenkin ostaja on verovelvollinen tietysti edellytyksin silloinkin, kun myyjä-osapuoli on kotimainen yritys. (Äärilä & Nyrhinen 2010, 49.)

Tässä luvussa käsittelen käännettyä verovelvollisuutta pääpiirteittään rakennuspalveluiden myynnissä, silloin kun ostaja on elinkeinonharjoittaja, joka myy rakennuspalveluita muutoin kuin satunnaisesti. Kyseisen käännetyn verovelvollisuuden avulla pyritään puuttumaan rakennusalalla havaittuun vilpillisyyteen esimerkiksi arvonlisäverotuksen, ennakonpidätyksen ja eläkemaksujen osalta. Käytännössä tämä toteutetaan siten, että käännettyä verovelvollisuutta sovelletaan, kun rakennusalan aliurakoitsija myy rakennuspalveluita pääurakoitsijalle. Tarkoittaen siis, että rakennusalan aliurakoitsija myy pääurakoitsijalle palvelun verotta ja pääurakoitsija suorittaa tästä maksettavan veron. Pääurakoitsijalla on oikeus normaaliin tapaan kirjata suoritus yrityksen alv-saamisiin, mikäli palvelu on ostettu verovähennyksen oikeuttavaan käyttöön. Sen sijaan pääurakoitsijan myydessä rakennuspalveluja edelleen tilaajalle, ei käännettyä verovelvollisuutta sovelleta vaan työn tilaajalle osoitetaan arvonlisäveron sisältämä lasku. Tämä saattaa aiheuttaa tulkintaongelmia sekä rakennuspalvelun käsitteen että ostajan aseman määrittelyn suhteen. (Äärilä & Nyrhinen 2010, 49, 375-376.)

Esimerkkeinä liiketoimista, joihin käännettyä verovelvollisuutta sovelletaan, voidaan mainita: pohjatyöt, rakennusasennustyöt, kaikki rakentamispalvelut (mukaanlukien korjausrakentaminen, perusparannus- ja entisöinti), rakentamisen viimeistelytyöt, rakennuskoneiden vuokraus käyttäjineen sekä rakennuspalveluihin vuokrattava työvoima. Käännettyä verovelvollisuutta ei kuitenkaan sovelleta esimerkiksi seuraaviin liiketoimiin: viheralueiden siistintä, kiinteistönhoitotyöt, arkkitehtipalvelut, rakennuskonsultointi, projektijohto sekä rakennuskoneiden vuokraus ilman käyttäjiä. Käännettyä verovelvollisuutta ei sovelleta tavarantoimintaan. (Äärilä & Nyrhinen 2010, 376-377.)

Kyseinen laki astui voimaan 1.4.2011, tarjoten verotarkastajalle uusia työkaluja arvonlisäveron parissa suoritettavaan valvontatyöhön. Sisä-Suomen verotarkastusyksikön ylitarkastaja Juha Kuusala kommentoi seuraavasti Ajantiedon TalousOsaaaja -lehdessä: *”Uskon, että rakennusalan käännetty arvonlisävero vähentää aidosti rakennusalan harmaan talouden kuittikauppaa”*. *”Jatkossa kun järjestelmä on ajettu sisään, uskomme että tarkastuksessa ajankäyttöresursseja vapautuu alv-pohjaisen kuittikaupan tutkimisesta muun harmaan talouden torjuntaan”*. *”Arviomme mukaan laki koskee lähes 60 000 yritystä Suomessa”*. (Koskinen 2011, 10.)

5 Verotilijärjestelmä

Vuoden 2010 alusta Verohallinto otti käyttöön verotilijärjestelmän, jota käytetään verovelvollisten oma-aloitteisten verojen ilmoittamiseen ja maksamisen valvontaan (verotililaki 604/2009). Järjestelmä koskee ensisijaisesti arvonlisäveron ja muiden oma-

aloitteisesti maksettavien verojen ilmoittamista, maksamista ja palauttamista. Näin arvonlisäveron ohella järjestelmä koskee esimerkiksi työnantajasuorituksia, vakuutusmaksuveroa, arpajaisveroa ja lähdeveroa. Lain soveltamisalaan siirtyvät seuraavassa vaiheessa myös Verohallinnon kantamat verot sekä perintämenettely. (Äärilä & Nyrhinen 2010, 631.)

Verojärjestelmä koskee verovelvollisia yritysmuodosta riippumatta. Oma-aloitteisia veroja ja muita maksuja koskevat tiedot verovelvollinen ilmoittaa verotilijärjestelmään kerralla kohdekausittain kausiveroilmoituksella (VeroH 4001). Kohdekausi voi olla kuukausi, neljännesvuosi tai kalenterivuosi. Kohdekaudelta sähköisesti annettavan kausiveroilmoituksen on oltava perillä yleisenä eräpäivänä (kohdekautta seuraavan kuukauden 12. päivänä, paperi-ilmoituksen 7. päivänä). Kalenterivuodelta annettavan arvonlisäveroilmoituksen on oltava perillä 28. helmikuuta. Kausiveroilmoituksen allekirjoittaa verovelvollisen puolelta henkilö, jolla on nimenkirjoitusoikeus tai valtuutus antaa edellä mainitut valvontatiedot. Sähköisesti toteutetussa menettelyssä sähköinen varmennus ja Verohallinnon hyväksymä tunnistusmenetelmä korvaa perinteisen allekirjoituksen. Yritykset tarvitsevat sähköiseen Verotili-palveluun kirjautumista varten Katso-tunnisteen, jonka avulla Verohallinnon ja muiden viranomaisten sähköiset palvelut ovat käytettävissä. (Äärilä & Nyrhinen 2010, 631-632, 645.)

Verotilin käyttöönoton myötä verovelvollisen ilmoitusvelvollisuuden viivästymisestä aiheutuvat sanktiot kasvavat aiempaa huomattavasti suuremmiksi. Ennen verotilijärjestelmää sanktioiden pääpaino oli maksujen laiminlyönnissä, joten nykyisellään yritysten kannattaa olla erityisen tarkkoja siitä, että ilmoitukset Verohallinnolle toimitetaan ajallaan, siinäkin tapauksessa ettei veroja kyetä suorittamaan eräpäivinä. (Koponen 2010, 24.)

Edellä esitelty kausiveroilmoitus korvasi aiemmin käytössä olleen valvontailmoituksen. Valvontailmoitusjärjestelmässä Verohallinto ilmoitti mahdollisista virheistä, esimerkiksi mikäli työnantajan suorittamat sosiaalimaksut eivät täsmänneet palkkoihin, nykyisessä järjestelmässä virheistä ei huomauteta, sillä nämä ilmenevät viimeistään kalenterivuodelta annettavassa selvityksessä. Tämän automaattitarkistuksen poisjäänti saattaa aiheuttaa yrityksille rästiin jääneiden verojen maksuja viivästyssanktioineen. Kausiveroilmoitusten korjaaminen tapahtuu lisäilmoituksella, josta peritään lisämaksua, minkä vuoksi yritysten kannattaa panostaa alkuperäisten ilmoitusten oikeellisuuteen. Maksujen suorittaminen Verohallinnon tilille tapahtuu viitenumeron avulla, jonka saa tarkistettua verotiliotteesta tai verotilipalvelusta. (Koponen 2010, 25.)

Keskeinen periaate verotilijärjestelmässä on eri verolajien mahdollinen kuittaaminen keskenään. Tavallinen esimerkki tästä on negatiivisen arvonlisäveron kuittaaminen

työnantajasuorituksilla. Näin negatiivinen vero ei siirry kuukaudelta toiselle, vaan palautuu kuittausten jälkeen verovelvolliselle. (Koponen 2010, 26.)

Verotilijärjestelmän käyttöönoton käynnistysvaikeudet ovat voineet aiheuttaa yrityksille lisäkuluja esimerkiksi selvittelytyöstä ja oikaisupyynnöistä johtuen, tulevaisuudelta odotetaan kuitenkin kustannussäästöjä ilmoitusten sähköisen lähettämisen lisääntyessä ja edestakaisen rahaliikenteen vähentyessä. (Koponen 2010, 27.)

6 Lakimuutokset tilinpäätösmalleissa

Työni empiiriseen tutkimukseen osallistuvien tilitoimistotyöntekijöiden toimenkuvaan kuuluu eri yhtiömuotojen tilinpäätösten laatiminen. Tämän vuoksi tarkastelen seuraavissa osioissa eri yhtiömuotojen tilinpäätösmalleja ja näissä viime vuosina tapahtuneita muutoksia, huomioiden myös kansainvälisen näkökulman. Tietoisena valintana olen jättänyt tarkastelun ulkopuolelle asunto- ja kiinteistöosakeyhtiön tilinpäätösmallin käsittelyn, joka noudattaa pitkälti osakeyhtiön vastaavaa.

6.1 Avoin yhtiö ja kommandiittiyhtiö

Voimaantulonsa, 31.12.1997 jälkeen kirjanpitolakiin (1336/1997) on tullut useita muutoksia, esimerkiksi 31.12.2004 voimaan tulleet merkittävät kirjanpitolain ja -asetuksen muutokset, joista määrällisesti suurin osa koski tilinpäätöksessä esitettäviä tietoja. Pienyhtiöille ja muille pienille kirjanpitovelvollisille säädettiin näiden osalta huomattavia lievennyksiä. (Metsä-Ketelä 2007, 11.)

Kirjanpitolaissa on määritelty pienyhtiön rajat, jolloin avoimen tai kommandiittiyhtiön ei tarvitse lähettää tilinpäätöstä rekisteröitäväksi patentti- ja rekisterihallitukselle, tuloslaskelman ja taseen saa laatia lyhennetyssä muodossa, tiettyjä tuloslaskelman ja taseen liitetietoja ei tarvitse esittää ja toimintakertomuksen saa jättää laatimatta. Säännösten mukaan muissa tapauksissa avoimen yhtiön ja kommandiittiyhtiön tulee jättää tilinpäätös ja toimintakertomus rekisteröitäväksi. Edellä mainittuun tulee lisäksi liittää jäljennös tilintarkastuskertomuksesta, mikäli tämä suoritetaan tilintarkastuslain (459/2007) mukaisesti. (Metsä-Ketelä 2007, 16-17.)

Avoimen ja kommandiittiyhtiön tilinpäätös tulee laatia sekä kirjanpitolain että AKL:n 9 luvun säännösten edellyttämällä tavalla. AKL täydentää kirjanpitoasetuksen vaatimuksia taseessa esitettävien tietojen ja liitetietojen osalta. Kirjanpitolain mukaisesti AKL:n säännökset ovat erityissäännöksiä, jotka näin ollen menevät KPL:n säännösten edelle. Lisäksi avoin yhtiö tai

kommandiittiyhtiö, joka on kirjanpitolaissa määritellysti toisen kirjanpitovelvollisen emoyhtiö, on velvollinen sisällyttämään tilinpäätökseensä myös konsernitilinpäätöksen. (Metsä-Ketelä 2007, 13-14.)

Kirjanpitolain mukaan tilinpäätös ja toimintakertomus tulee laatia neljän kuukauden kuluttua tilinpäätöksen päättymisestä. Uuden tilintarkastuslain (1.7.2007) muutoksina pienet yhteisöt vapautuivat tilintarkastusvelvollisuudesta ja vuoden 2011 loppuun mennessä niin sanotuista maallikkotilintarkastajista tulee luopua. Jälkimmäinen tarkoittaa, että tulevaisuudessa avoimen ja kommandiittiyhtiön tilintarkastajan tulee olla joko Keskuskauppakamarin hyväksymä (KHT) tai kauppakamarin hyväksymä (HTM). (Metsä-Ketelä 2007, 14-15, 77-78.)

6.2 Osakeyhtiö

Osakeyhtiön tilinpäätöksen laadinnassa tulee noudattaa sekä kirjanpitolain että osakeyhtiölain 8 luvun säännöksiä. Osakeyhtiölaki täydentää kirjanpitolaissa esitettyjä vaatimuksia esimerkiksi taseen sekä toimintakertomuksen sisällön osalta. Lisäksi osakeyhtiölaki edellyttää konsernitilinpäätöksen laadintaa, mikäli emoyhtiö on julkinen osakeyhtiö tai jakaa osinkoja osakkeenomistajille. Julkinen osakeyhtiö, jonka arvopaperi on julkisen kaupankäynnin kohteena, joutuu myös huomioida arvopaperimarkkinalainsäädännön velvoitteet esimerkiksi tiedonanto- ja julkistamisvelvollisuuksien osalta. (KHT-yhdistys 2008, 20.)

Kirjanpitolautakunta on 2000-lvulla antanut uusia yleisohjeita muun muassa seuraavista osakeyhtiön tilinpäätöksen sisältöön vaikuttavista seikoista: arvonlisäveron kirjaaminen (6.5.2008), suunnitelman mukaiset poistot (16.10.2007), rahoituslaskelman laadinta (30.1.2007), tuloslaskelman ja taseen esittäminen (21.11.2006), konsernitilinpäätöksen laadinta (7.11.2006), toimintakertomuksen laadinta (12.9.2006), laskennalliset verovelat ja -saamiset (12.9.2006) sekä kiinteiden menojen lukeminen hyödykkeen hankintamenuon (31.1.2006). (KHT-yhdistys 2008, 12.)

Lisäksi kirjanpitolautakunta on antanut vuoden 2008 aikana lausuntoja ja päätöksiä esimerkiksi seuraavista osakeyhtiön tilinpäätöksen sisältöön vaikuttavista seikoista: EU-hankkeisiin liittyvien alkuperäisten ostolaskujen säilytysajat ja -tavat (1824), suunnitelman mukaiset poistot pienillä kirjanpitovelvollisilla (1823), myönnettyjen kehitysyhteistyömäärärahojen kirjaaminen kuluksi (1821), rauenneen osakepääoman korotuksen merkitseminen taseeseen (1816), osakeyhtiön varojenjaon perusteena oleva tilinpäätös (1815), ISO 20022-standardiin pohjautuva konekielinen tilite (1814), ulkopuoliset palvelut ja erät kuluerät (1813) ja tulojen jaksottaminen elinkeinotoiminnassa (1812). (KHT-yhdistys 2008, 13.)

Uusi osakeyhtiölaki tuli voimaan 1.9.2006. Lain sisällössä oli uudistuksia esimerkiksi toimintakertomuksen, yhtiön oman pääoman lajien ja käytön sekä voitonjaon säätelyn osalta. Kirjanpitolaki puolestaan uudistui 31.12.2004 ja sitä tuli soveltaa 1.1.2005 tai myöhemmin alkavilta tilikausilta. Uuden lain tilinpäätösperiaatteisiin lisättiin sisältöpainotteisuuden periaate (substance over form). Muita muutoksia olivat toimintakertomuksen irrottaminen tilinpäätöksestä erilliseksi asiakirjaksi ja rahoituslaskelman sisällyttäminen tilinpäätökseen. Lisäksi toimintakertomuksen sisältöä koskevat säännökset laajenivat, ja ns. pienen kirjanpitovelvollisen määrittelyn rajat muuttuivat. (KHT-yhdistys 2008, 17.)

6.3 IFRS-standardit

Vuodesta 2005 alkaen kaikilta Euroopan unionin alueen julkisilla pörssimarkkinoilla noteeratuilta yrityksiltä on edellytetty IFRS-standardien mukaisen konsernitilinpäätöksen laadintaa (KHT-yhdistys 2010, 8).

Euroopan unionin IAS-asetus (International Accounting Standards) tuli voimaan 14.9.2002, ja vuodesta 2003 lähtien uudet tilinpäätösstandardit on nimetty IFRS-standardeiksi (International Financial Reporting Standards). Kahden edellä mainitun lisäksi kansainväliset tilinpäätösstandardit sisältävät SIC- (Standing Interpretation Committee) ja IFRIC- (International Financial Reporting Interpretations Committee) tulkintoja. (Fredriksson ym. 2008, 213-214.)

Suomen kirjanpitolain mukaan yhtiön tulee noudattaa tilinpäätöstä laadittaessa täydellisesti IFRS-säännöksiä, jotta tilinpäätös voidaan ilmoittaa laadittaneen kansainvälisen tilinpäätösnormiston mukaisesti, vaikka tämä poikkeaisikin kotimaisesta lainsäädännöstä. Kuitenkin tietyiltä osin tässäkin tulee noudattaa myös kotimaan kirjanpitolain säännöksiä, esimerkiksi kielen, valuutan, laatimisajan ja julkistamisperiaatteiden osalta. Kokonaisuutena IFRS noudattaa paljolti samoja periaatteita kuin suomalainen tilinpäätöskäytäntö, eroja kuitenkin löytyy liiketapahtumien kirjaamisessa, arvostamisessa ja esittämisessä. Merkittävimminä eroina mainittakoon laskentaperiaatteet ja liitetietojen laajuus. Suomalaisessa tilinpäätöskäytännössä on sallittua soveltaa vaihtoehtoisia laskentaperiaatteita esimerkiksi osatuloutuksessa, vaihto-omaisuuden arvostamisessa, kehitysmenojen aktivoinnissa sekä rahoitusvälineiden arvostamisessa käypään arvoon, IFRS:ssä nämä ovat pakollisia. Liitetietojen laajuus on IFRS:ssä huomattavasti kattavampi kuin kotimaisessa käytännössä vaadittu. (Fredriksson ym. 2008, 223-224).

7 Maksustandardien muutos: SEPA

Maksuliikenteen murros, joka parhaillaan on käynnissä, ja saatetaan Suomessa valmiiksi vuoden 2011 loppuun mennessä, on SEPA eli *Single Euro Payments Area*, joka tarkoittaa yhtenäistä eurooppalaista maksualueetta. Käytännössä tämä tarkoittaa, että Suomen oma maksujen välitysohjelma tilisiirroille lakkaa olemasta ja kaikki maksutyypit korvataan SEPA-maksuinstrumenteilla. SEPA:n tavoitteena on helpottaa ja nopeuttaa maksujen suorittamista euro-alueiden välillä, sillä euron ottaminen yhtenäiseksi valuutaksi ei tätä vielä tehnyt maksujenvälitysjärjestelmien pysyessä edelleen kansallisina, ja euromaksut maksettaen kansainvälisinä maksuina tai SEPA:n edeltäjän mukaisesti, niin sanoittuina EU-maksuina. EU-maksujen myötä suomalaiseen maksujärjestelmään tulivat kuitenkin jo kansainvälinen tilinumero (IBAN) ja pankkikoodi (BIC), jotka ovat nyt SEPA-maksuissa pakollisia. Kokonaisuutena SEPA helpottaa perinteisesti kotimaassa toimineiden yritysten laajentumista EU-alueelle, mutta vastaavasti myös kilpailijoiden rantautuminen Suomeen nopeutuu. (Rantanen, 2010, 49).

8 Työn empiirisen osuuden esittely

Opinnäytetyöni empiirinen osuus koostuu käytännön tutkimuksesta, jonka tarkoituksena on selvittää tilitoimistotyöntekijöiden näkemyksiä työnkuvassa tapahtuneista muutoksista ja haasteista kuluneen 2000-luvun aikana. Kiinnostuksen kohteena on myös selvittää millaisia ominaisuuksia ja ammatillista osaamista tilitoimistotyöntekijältä vaaditaan nykypäivänä verrattuna 3-10 vuotta sitten. Tutkimuksen toteutus tapahtui lähettämällä sähköpostitse tutkimuslomake (liite 1) tilitoimistoille Etelä-Suomen, Lounais-Suomen, Itä-Suomen, Länsi- ja Sisä-Suomen, Pohjois-Suomen ja Lapin alueilla. Tarkoituksena oli siis kerätä vastauksia mahdollisimman laaja-alaisesti ympäri Suomea, minkä avulla pyrkimykseni oli varmistaa riittävä vastausprosentti.

8.1 Tutkimusmenetelmät

Empiirisen tutkimuksen toteutus tapahtui siis lähettämällä tilitoimistotyöntekijöille eri puolilla Suomea sähköpostitse lomakekysely. Lähetin kyselyn päivinä 4.-6.10.2011 ja vastausaikaa annoin 14.10.2011 saakka. Lähetin kyselyn yhteensä 50 paikkaan ympäri Suomea, vastauksia sain yhteensä 17 kpl (34 %). Kyselyn vastaanottajat valitsin Taloushallintoliiton tilitoimistohaku-palvelun avulla, ottaen mukaan niin yhden hengen toiminimiä kuin useiden kymmenien työntekijöiden tilitoimistoja. Tutkimukseni kyselylomake koostui sekä kvantitatiivisesta eli määrällisestä että kvalitatiivisesta eli laadullisesta osuudesta. Nämä

yhdistämällä sain mielestäni rakennettua kyselyn tarkoituksen kannalta parhaimman kokonaisuuden.

Kvantitatiivinen osuus koostui paljolti strukturoiduista kysymyksistä, sisältäen kuitenkin myös puolistrukturoituja kysymyksiä. Strukturoiduilla kysymyksillä tarkoitetaan kysymyksiä, joille on määriteltynä tarkat vastausvaihtoehdot, joista vastaaja valitsee sopivimman.

Puolistrukturoidut kysymykset sisältävät puolestaan myös vastausvaihtoehdon ”Muu”, jolloin vastaaja voi itse määritellä vastauksensa, mikäli annetuista vaihtoehdoista ei löydy sopivaa. Kvalitatiivisessa osuudessa käytin puolistrukturoituja ja avoimia kysymyksiä.

8.2 Tutkimustulokset: kvantitatiivinen osuus

Tutkimuksen kvantitatiivinen osuuden tarkoituksena oli profiloida vastaaja seuraavien taustatietojen perusteella: sukupuoli, ikä, koulutus, työpaikkakunta, työkokemus talous-/palkkahallinnon tehtävissä, nykyinen tehtävänimike, asiakasyritysten pääasiallinen yhtiömuoto (mahdollista valita useampi vastausvaihtoehto), asiakasyritysten pääasiallinen koko (mahdollista valita useampi vastausvaihtoehto), asiakasyritysten lukumäärä, henkilökunnan määrä, asiakasyritysten pääsääntöinen toimiala (mahdollista valita useampi vastausvaihtoehto) sekä palvelutarjonta asiakkaille. Kokoan seuraavassa saadut vastaukset havainnoillisesti yhteen taulukoinnin ja tekstin avulla.

Valtaosa, (82 %) kyselyyn vastanneista oli naisia. Tämä ei ollut mielestäni yllättävää, sillä suurimman osan kyselylomakkeista lähetin naisille (tilitoimistot, joilla oli sähköpostiosoitteessa yhteyshenkilön nimi), positiivista oli kuitenkin saada vastaukset myös kolmelta miespuoliselta vastaajalta. En kuitenkaan tarkastele kyselyn vastauksia eri sukupuolten näkökulmista, sillä se ei mielestäni miesvastaajien vähäisyyden vuoksi, eikä tutkimukseni tarkoituksen kannalta ole relevanttia.

Vastaajan sukupuoli	Yhteensä
Nainen	14
Mies	3

Taulukko 1: Vastaajan sukupuoli.

Vastaajat olivat pääasiassa 41-vuotiaasta ylöspäin, kaikki, yhtä vastaajaa lukuunottamatta työskennelleet taloushallinnon tehtävissä yli 16 vuoden ajan. Vastaajien pitkä työkokemus alalta oli erittäin ilahduttavaa tutkimukseni kannalta, sillä tarkoituksena on tarkastella nimenomaan muutoksia kuluneen 3-10 vuoden ajalta nykypäivään. Enemmistö kyselyyn vastanneiden työpaikkakunnista sijaitsee Etelä-Suomen alueella, mikä oli odotettavissa,

verraten siihen, minkä verran lähetin kyselylomakkeita minnekin päin Suomea. Positiivista oli, että vastauksia tuli Pohjois-Suomea lukuunottamatta kaikilta puolilta Suomea, jonne olin kyselyn lähettänyt. Kyselyyn osallistuneiden vastausprosentti (34 %) jäi kuitenkin alhaiseksi. Vastanneista enemmistön koulutustausta oli merkonomi tai yo-merkonomi (29 %), mukana kuitenkin myös kauppatieteiden kandidaatteja/maistereita sekä tradenomeja.

Vastaajan ikä	Yhteensä
20-30 vuotta	
31-40 vuotta	3
41-50 vuotta	7
yli 51 vuotta	7

Taulukko 2: Vastaajan ikä.

Vastaajan koulutus	Yhteensä
Merkonomi	5
Yo-merkonomi	5
Tradenomi	2
Kauppatieteiden kandidaatti/maisteri	4
Muu: tradenomi yamk	1

Taulukko 3: Vastaajan koulutus.

Vastaajan työpaikkakunta	Yhteensä
Etelä-Suomi: Helsinki, Vantaa, Espoo, Kerava, Järvenpää, Tuusula, Hyvinkää, Lahti, Hämeenlinna	9
Lounais-Suomi: Turku, Pori, Salo, Rauma	3
Itä-Suomi: Kuopio, Joensuu, Mikkeli, Savonlinna	1
Länsi- ja Sisä-Suomi: Jyväskylä, Vaasa, Tampere, Seinäjoki	3
Pohjois-Suomi: Oulu	
Lappi: Rovaniemi	1

Taulukko 4: Vastaajan työpaikkakunta (*Kaupungit on pyritty valitsemaan tutkimuksen tarkoituksen kannalta mahdollisimman relevantilla tavalla, tilitoimistoja on runsaasti Etelä-Suomen alueella, siksi pääpaino määrällisesti siellä).

Vastaajan työkokemus talous- /palkkahallinnon tehtävissä	Yhteensä
3-5 vuotta	
6-10 vuotta	1
11-15 vuotta	
Yli 16 vuotta	16

Taulukko 5: Vastaajan työkokemus talous-/palkkahallinnon tehtävissä.

Kyselyyn vastanneiden tehtävänimikkeet vaihtelivat paljolti, yllättävän monen kohdalla tämä oli muu kuin kirjanpitäjä. Vastausvaihtoehto ”Muu” oli suurin ryhmä, sisältäen tehtävänimikkeitä toimitusjohtaja, yrittäjä, palkanlaskija ja asiantuntija, kaikki kuitenkin taloushallinnon ammattilaisia. Henkilökunnan määrä vastanneiden työpaikalla oli enimmäistön osalta 1-10 henkilöä, mukana kuitenkin myös yksi vastaaja yli 40 henkilön tilitoimistosta.

Vastaajan tehtävänimike	Yhteensä
Kirjanpitäjä	4
Kirjanpitopäällikkö, Tiimipäällikkö, Toimistopäällikkö	4
Muu: toimitusjohtaja, palkanlaskija, yrittäjä, asiantuntija	9

Taulukko 6: Vastaajan tehtävänimike.

Henkilökunnan lukumäärä tilitoimistossa	Yhteensä
1-10	11
11-20	4
21-30	1
31-40	
Yli 40	1

Taulukko 7: Henkilökunnan lukumäärä tilitoimistossa.

Asiakasyritysten pääasiallinen koko oli kaikilla vastaajilla joko mikroyritykset tai pienet yritykset, ja enemmistö näistä oli yhtiömuodoltaan osakeyhtiöitä. Tästä voi tehdä johtopäätöksen, että tilinpäätösmallien IFRS-osaaminen ei ole keskeisessä asemassa ammatillista osaamista vastaajien toimenkuvassa. Suurimmalla osalla vastaajia oli asiakasyrityksiä yli 40, joiden toimialat vaihtelivat suuresti, ja pääasialliseksi toimialaksi valikoituikin poikkeuksetta useampi vastausvaihtoehto. Suurimman

vastausprosentin sai asiakasyritysten pääasialliseksi toimialaksi vastausvaihtoehdot ”Rakentaminen” ja ”Kauppa”, joten viime vuosien veromuutoksista ainakin käännetty verovelvollisuus rakennuspalveluissa on tutkimukseen osallistuneiden toimenkuvaan vaikuttanut tekijä.

Vastaajan asiakasyritysten pääasiallinen yhtiömuoto	Yhteensä
Toiminimi	10
Avoin ja kommandiittiyhtiö	5
Osakeyhtiö	16
Asunto- ja kiinteistöosakeyhtiö	6

Taulukko 8: Vastaajan asiakasyritysten pääasiallinen yhtiömuoto.

Vastaajan asiakasyritysten pääasiallinen koko	Yhteensä
Mikroyritykset	14
Pienet yritykset	10
Keskisuuret yritykset	
Suuret yritykset	

Taulukko 9: Vastaajan asiakasyritysten pääasiallinen koko.

Vastaajan asiakasyritysten lukumäärä	Yhteensä
1-10	
11-20	
21-30	4
31-40	
Yli 40	13

Taulukko 10: Vastaajan asiakasyritysten lukumäärä.

Vastaajan asiakasyritysten pääsääntöinen toimiala	Yhteensä
Maa- ja metsätalous	2
Teollisuus	4
Rakentaminen	11
Kauppa	11
Kiinteistöalan toiminta	5
Kuljetus ja varastointi	7
Majoitus- ja ravitsemistoiminta	8
Muu palvelu	9
Muu: sijoitustoiminta, rahoitusala, mainonta, terveydenhoito	3

Taulukko 11: Vastaajan asiakasyritysten pääsääntöinen toimiala.

Kaikki kyselyyn vastanneet tarjoavat asiakkailleen kirjanpitoa palvelua tilinpäätöksineen, sisältäen veroilmoitukset. Samoin palkanlaskenta kuuluu kaikkien vastanneiden palvelutarjontaan. Valtaosa vastanneista tarjoaa asiakkailleen myös johdon laskentatoimen palveluita, mikä tukee teoriassa esille tullutta näkemystä siitä, että tilitoimistotyöntekijöiden toimenkuva on muuttunut rutiinien suorittamisesta asiantuntijuuteen, ja yhä enemmän konsultoivampaan suuntaan. Viitaten edelliseen, vastausvaihtoehto ”Muu” sisälsi myös vastaukset esimerkiksi taloushallinnon konsultointi- ja kokonaisvaltaisesta ulkoistamispalvelusta.

Vastaajan tarjoamat palvelut asiakkaille	Yhteensä
Yritysten perustaminen	16
Kirjanpito tilinpäätöksineen, sis. veroilmoitukset	17
Sähköinen myynti- ja ostolaskutus	8
Sisäinen laskentatoimi eli johdon laskentatoimi	11
Palkanlaskenta	17
Tilintarkastus	3
Muuta: taloushallinnon konsultointi, yhtiömuodon muutokset, kauppakirjat, hallinto, taloushallinnon ulkoistamispalvelu, pankkiasioiden hoitaminen, maksuliikenne, pöytäkirjat	4

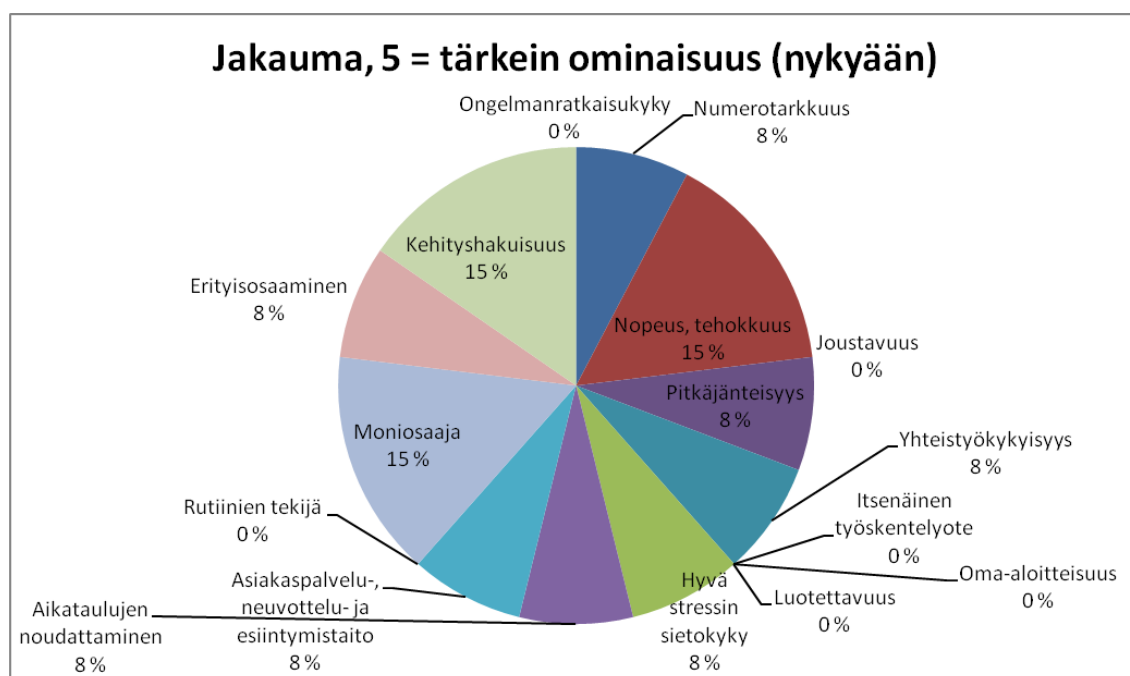
Taulukko 12: Vastaajan tarjoamat palvelut asiakkaille.

8.3 Tutkimustulokset: kvalitatiivinen osuus

Tutkimuksen kvalitatiivisen osuuden avulla pyrin määrittämään tilitoimistotyöntekijöiden toimenkuvassa tapahtuneita muutoksia haasteineen kuluneen 2000-luvun aikana. Lisäksi selvitän, millaisia ominaisuuksia ja ammatillista osaamista tilitoimistotyöntekijältä nykyään vaaditaan, ja ovatko nämä muuttuneet kuluneen kymmenen vuoden aikana. Kyselyn tässä osuudessa käytin puolistrukturoituja ja avoimia kysymyksiä, joiden avulla pystyin esittämään tutkimukseni tarkoituksen kannalta kannalta oleellisia kysymyksiä, saaden vastaajien henkilökohtaisia näkemyksiä esille. Seuraavassa kokoan ja analysoin saatuja tutkimustuloksia kuvioiden ja tekstin avulla.

8.3.1 Tilitoimistotyöntekijän ominaisuudet

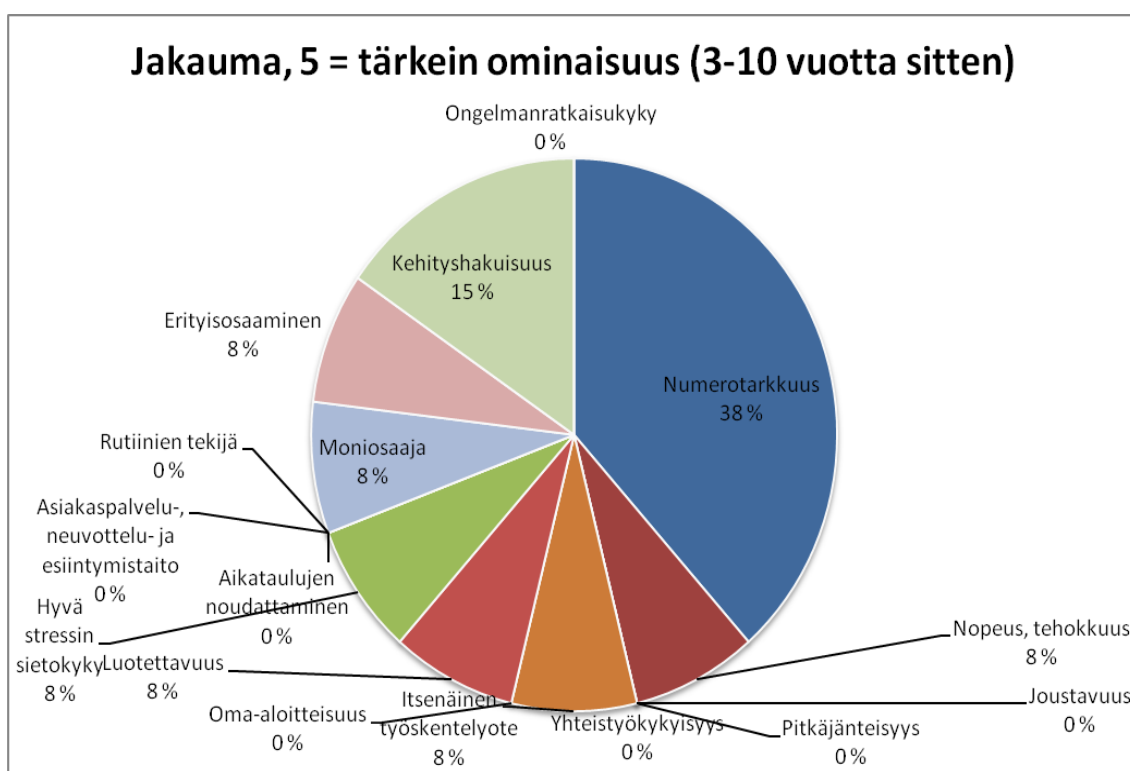
Pyysin vastaajia merkitsemään viisi tärkeimpänä pitämäänsä ominaisuutta, joita taloushallinnon tehtävissä tilitoimistossa työskentelevältä vaaditaan nykyään ja vaadittiin 3-10 vuotta sitten, järjestyksessä 1-5, niin että 5 = tärkein ominaisuus. Käsittelem seuraavassa vastauksia kahden tärkeimpänä pidetyn ominaisuuden osalta, ja lopuksi teen yhteenvedon kaikkien vastausten jakaumasta.

Kuvio 1: Tilitoimistotyöntekijän tärkein ominaisuus nykyään.

Kuviosta ilmenee, että vastaukset nykypäivänä tilitoimistossa työskentelevän tärkeimpänä pidetystä ominaisuudesta ovat jakaantuneet useiden vaihtoehtojen kesken, kolman kärkenä

15 % vastauksista saaneena: nopeus, tehokkuus, kehityshakuisuus ja moniosaaja. Yksikään ominaisuus ei siis yltänyt tärkeimpänä selvästi ylitse muiden. Vastauksista 8 % saivat vaihtoehdot: numerotarkkuus, pitkäjänteisyys, hyvä stressin sietokyky, asiakaspalvelu-, neuvottelu- ja esiintymistaito, aikataulujen noudattaminen, erityisosaaminen ja yhteistyökykyisyys. Valtaosa vastausvaihtoehdoista oli näin ainakin yhden vastaajan mielestä tilitoimistotyöntekijältä nykyään vaadittavista ominaisuuksista tärkein. Kuitenkin vastausvaihtoehdot oma-aloitteisuus, luotettavuus, joustavuus, rutiinien tekijä ja ongelmanratkaisukyky eivät olleet kenenkään vastaajan mielestä tärkeimpiä ominaisuuksia. Yksikään vastaaja ei valinnut vastausvaihtoehtoa ”Muu”.

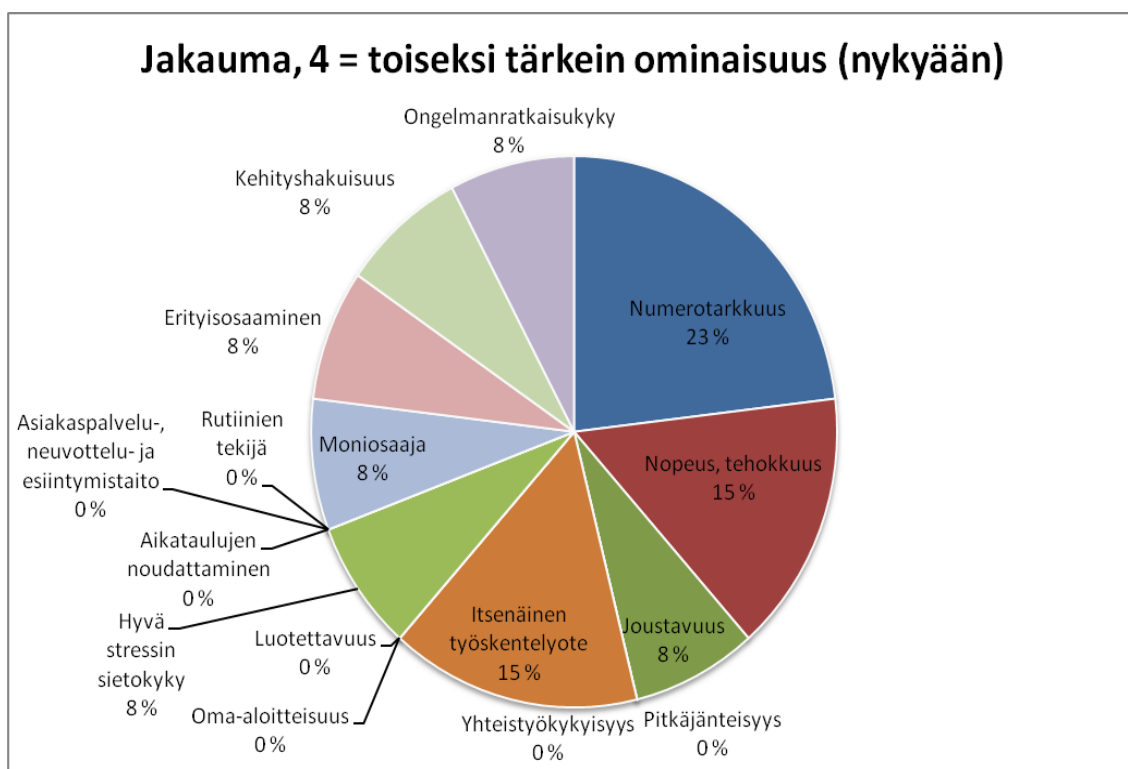

Kuvio 2: Tilitoimistotyöntekijän tärkein ominaisuus 3-10 vuotta sitten.

Verrattuna edellä esitettyyn kuvioon, vastaajien mielestä 3-10 vuotta sitten taloushallinnon tehtävissä tilitoimistossa työskentelevältä vaadittavista ominaisuuksista selkeäksi ykköseksi nousi vastausvaihtoehto numerotarkkuus (38 %). Kehityshakuisuus oli vastanneista 15 % mielestä tärkein ominaisuus edellä esitetyn nykypäivän ohella myös 3-10 vuotta sitten. Vastausvaihtoehdot moniosaaja, nopeus, tehokkuus, itsenäinen työskentelyote, luotettavuus, hyvä stressin sietokyky ja erityisosaaminen saivat kaikki 8 % kannatuksen tilitoimistotyöntekijältä 3-10 vuotta sitten vaadituista ominaisuuksista tärkeimmäksi. Vastausvaihtoehdot joustavuus, pitkäjänteisyys, yhteistyökykyisyys, oma-aloitteisuus, aikataulujen noudattaminen, asiakaspalvelu-, neuvottelu- ja esiintymistaito, rutiinien tekijä

sekä ongelmanratkaisukyky jäivät vaille kannatusta tärkeimmäksi ominaisuudeksi. Yksikään vastaaja ei tässäkään valinnut vastausvaihtoehtoa ”Muu”.

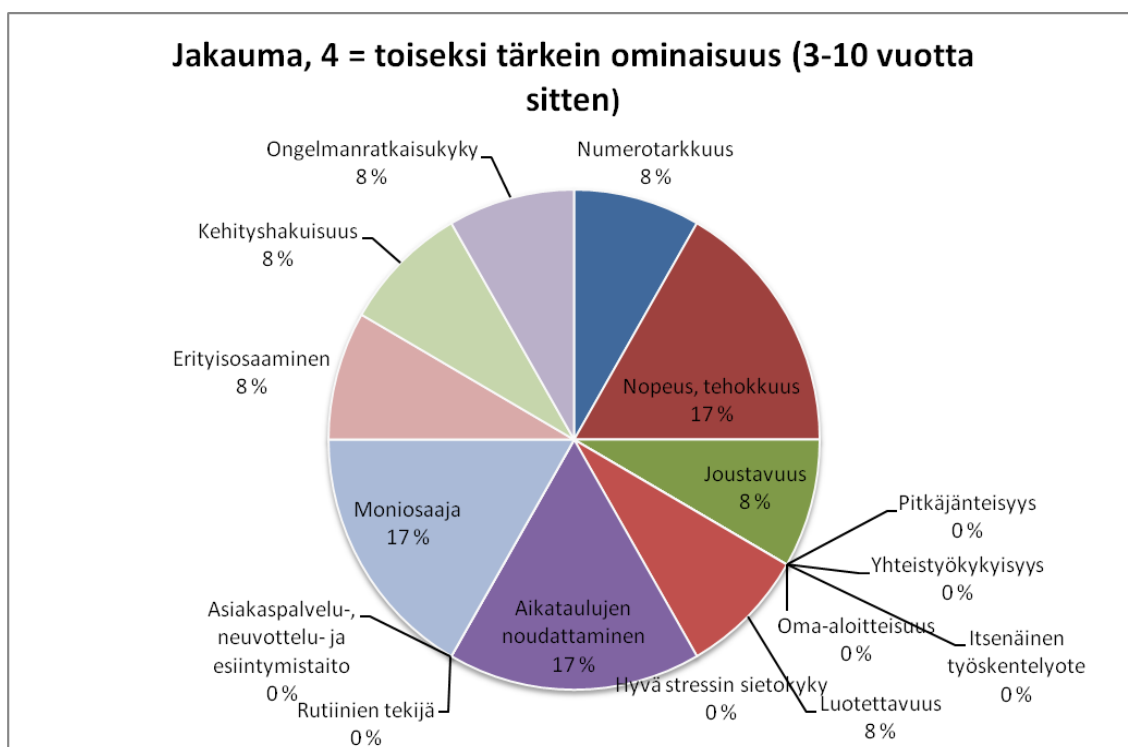
Verratessa vastanneiden näkemyksiä tilitoimistotyöntekijän tärkeimmästä ominaisuudesta nykyään ja 3-10 vuotta sitten, 8 % ja 0 % vastauksista saaneet vaihtoehdot ovat mielenkiintoisesti ”vaihtaneet paikkaa”. Vastausvaihtoehdoista, jotka saivat nykyään tärkeimmäksi ominaisuudeksi 8 % kannatuksen, oli vain hyvä stressin sietokyky ja erityisosaaminen vastanneista 8 % mielestä tärkein ominaisuus myös 3-10 vuotta sitten. Rutiinien tekijä, oma-aloitteisuus ja ongelmanratkaisukyky jäivät ilman kannatusta tärkeimmäksi ominaisuudeksi sekä nykyään että 3-10 vuotta sitten.

Kuvio 3: Tilitoimistotyöntekijän toiseksi tärkein ominaisuus nykyään.

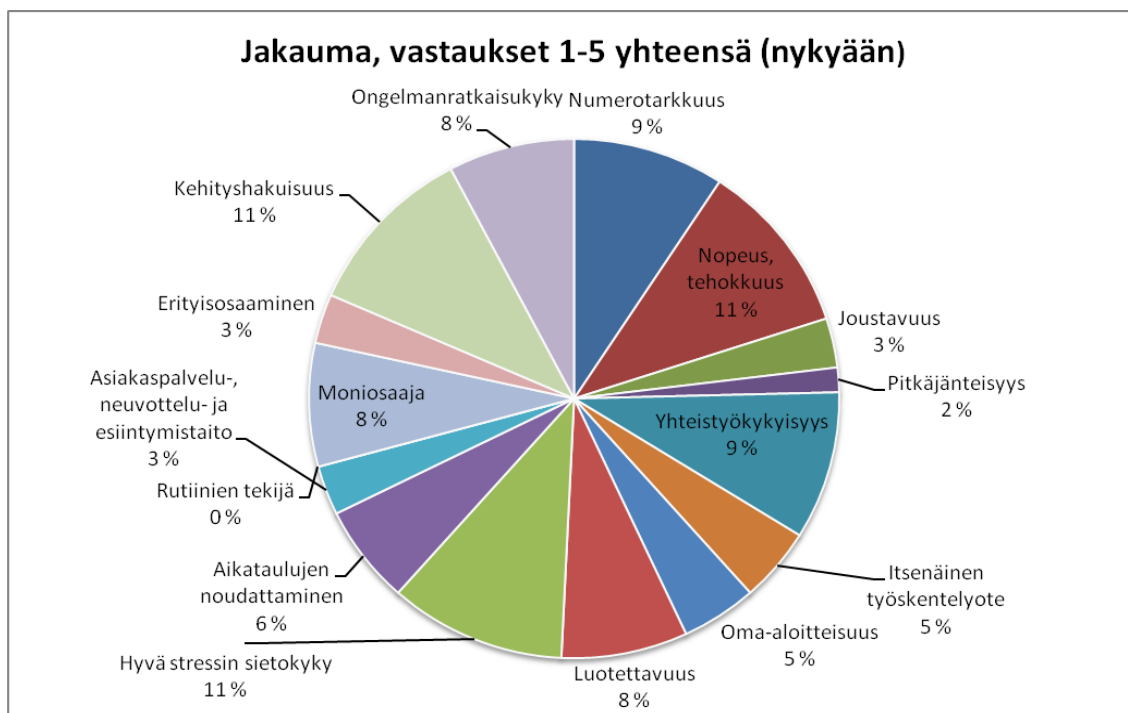
Nykyään toiseksi tärkeimpänä ominaisuutena tilitoimistossa taloushallinnon tehtävissä työskentelevältä enemmistö vastaajista pitää numerotarkkuutta (23 %). Nykyään tärkeimpänä ominaisuutena 15 % kannatuksen saanut vastausvaihtoehto nopeus, tehokkuus, on myös vastanneista 15 % mielestä toiseksi tärkein ominaisuus. Itsenäinen työskentelyote ei ollut yhdenkään vastaajan mielestä tärkein ominaisuus, joka tilitoimistotyöntekijältä nykyään vaaditaan, mutta 15 % vastanneista pitää kuitenkin tätä ominaisuutta toiseksi tärkeimpänä. Vastaavasti ongelmanratkaisukyky ei saanut tärkeimpänä ominaisuutena kannatusta, mutta vastanneista 8 % pitää tätä kuitenkin toiseksi tärkeimpänä ominaisuutena. Vastausvaihtoehdot

joustavuus, moniosaaja, erityisosaaminen sekä kehityshakuisuus olivat myös vastanneista 8 % mielestä toiseksi tärkein ominaisuus. Edellä mainitut, joustavuutta lukuunottamatta, olivat myös tärkeimpinä ominaisuuksina pidettyjä. Vastausvaihtoehdot aikataulujen noudattaminen ja asiakaspalvelu-, neuvottelu- ja esiintymistaito olivat 8 % vastanneista mielestä tärkein ominaisuus, mutta eivät saaneet kannatusta toiseksi tärkeimpänä ominaisuutena.

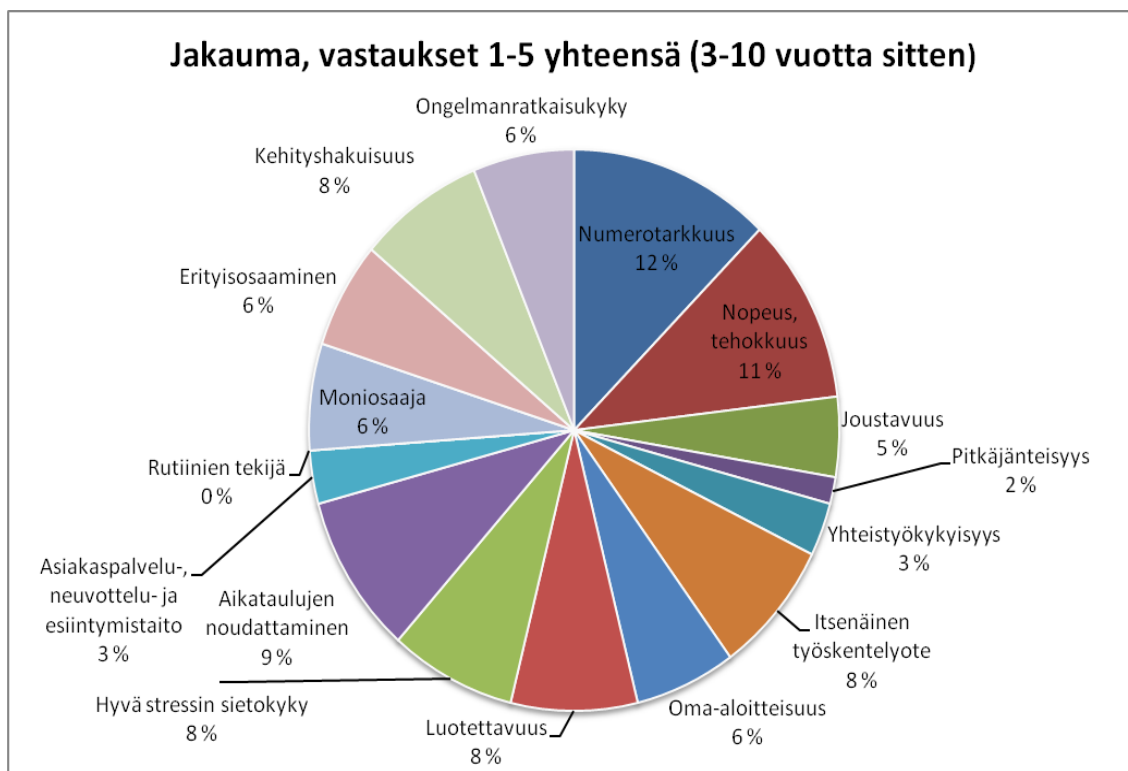
Kuvio 4: Tilitoimistotyöntekijän toiseksi tärkein ominaisuus 3-10 vuotta sitten.

Toiseksi tärkeimpänä tilitoimistotyöntekijältä vaadittavista ominaisuuksista 3-10 vuotta enemmistö vastanneista (17 %) pitää nopeutta, tehokkuutta, aikataulujen noudattamista ja moniosaamista. Tasaisen 8 % kannatuksen saivat myös vastausvaihtoehdot numerotarkkuus, ongelmanratkaisukyky, kehityshakuisuus, erityisosaaminen ja luotettavuus.

Kuvio 5: Tärkeimmät ominaisuudet nykyään (1-5) jakauma.

Tarkasteltaessa vastanneiden mielipiteiden jakaumaa nykyään taloushallinnon tehtävissä tilitoimistossa työskentelevien tärkeimmistä ominaisuuksista (1-5), voidaan todeta vastausten jakautuneen melko tasaisesti keskenään, prosenttiosuuksilla 2- 11%. Eniten vastauksia yhteensä saivat vastausvaihtoehdot nopeus, tehokkuus, kehityshakuisuus ja hyvä stressin sietokyky. Toiseksi eniten (9 %) vastauksista yhteensä saivat ominaisuudet numerotarkkuus ja yhteistyökykyisyys (tiimipelaaja). Huomioitavaa on, ettei rutiinien tekijä saanut yhtään kannatusta viiden tärkeimmän ominaisuuden osalta. Verrattaessa vastausprosentteja tärkeimmän ominaisuuden, toiseksi tärkeimmän ominaisuuden ja ominaisuuden yhteensä saamien vastausmäärien osalta, voi todeta seuraavien ominaisuuksien olevan vastaajien mielestä nykyään tilitoimistotyöntekijältä vaadittavista ominaisuuksista tärkeimpiä: nopeus, tehokkuus, kehityshakuisuus, moniosaaja sekä numerotarkkuus.

Kuvio 6: Tärkeimmät ominaisuudet 3-10 vuotta sitten (1-5) jakauma.

Vastausten jakauma taloushallinnon tehtävissä työskenteleviltä vaadittavista tärkeimmistä ominaisuuksista 3-10 vuotta sitten, on niinkään tasainen, 2-12 % eri vastausvaihtoehtojen välillä. Eniten vastauksia ovat saaneet ominaisuudet numerotarkkuus, nopeus, tehokkuus ja aikataulujen noudattaminen. Kuten nykypäivän vastausten osalta, rutiinien tekijä ei saanut kannatusta viiden tärkeimmän ominaisuuden joukossa myöskään aikavälillä 3-10 vuotta sitten tarkasteltuna. Verrattessa vastauksia tilitoimistotyöntekijältä 3-10 vuotta sitten vaadittavista tärkeimmistä ja toiseksi tärkeimmistä ominaisuuksista ja kaikki ominaisuuden saamat vastaukset (1-5) yhteenlaskettuina, seuraavat ominaisuudet nousivat tärkeimmiksi: numerotarkkuus, nopeus, tehokkuus ja kehityshakuisuus.

Yhteenvetona voi todeta, ettei tilitoimistotyöntekijöiltä vaadittavien ominaisuuksien osalta, verrattessa nykyään ja 3-10 vuotta sitten, ole havaittavissa suuria eroja. Työntekijältä vaadittavista ominaisuuksista tärkeimmän painopiste on numerotarkkuudesta kehittynyt 3-10 vuoden aikana enemmän nopeuden ja tehokkuuden suuntaan. Kuitenkin kaikkien vastausvaihtoehtojen saama kannatus ja vastausten hajanaisuus niin nykypäivän kuin 3-10 vuotta sitten osalta, kertoo siitä, että tilitoimistotyöntekijältä vaadittavia tärkeitä ominaisuuksia on useita.

Seuraavassa otteita avoimen kysymyksen osalta: ***”Ovatko edellä valitut ominaisuudet mielestänne oleellisesti muuttuneet kuluneen 2000-luvun aikana/muuttumassa? Millä tavalla?”***

”Ei oleellisesti, ryhmätyötä enemmän ja loogista päättelykykyä lisää.”

”Eivät ole muuttuneet.”

”Tietotekniikka on tulijoilla hallussa.”

”Tarkkuus ja luotettavuus on elinehto, mutta toimiston koon kasvaessa myös tiimityöskentelyn tärkeys korostuu ja jatkossa myös asiakaspalveluun tulee kiinnittää enemmän huomioita.”

”Tiedonhankinta- ja erityisesti -käsittelykyky ovat korostuneet ja korostuvat yhä (luotettavan tiedon suodattaminen tietotulvasta).”

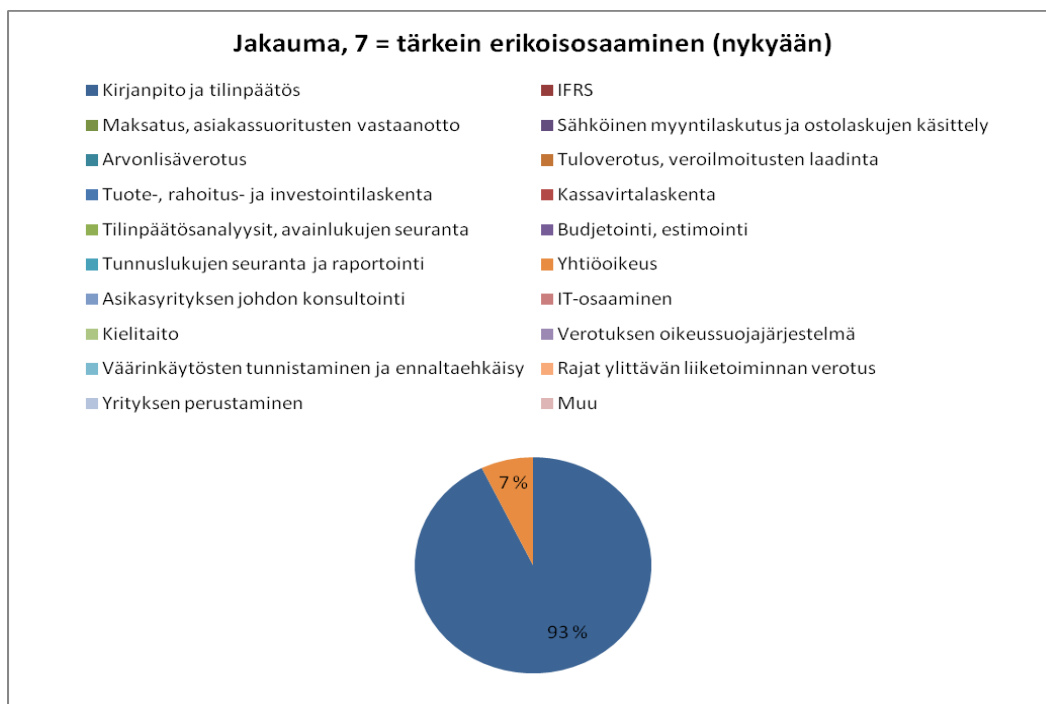
”Stressin sietokykyä tarvitaan entistä enemmän, aikatauluja kiristetään jatkuvalla syötöllä. Lisäksi moniosaaminen on välttämätöntä -maailma on laajentunut!”

”Rutiinityötä ei niinkään enää ole, kun kaikki on sähköistä. Pitää olla moniosaaja, joka hallitsee kaiken.”

Avointen kysymysten avulla huomaa, että moniosaamisen merkitys nykyään taloushallinnon tehtävissä tilitoimistossa työskentelevältä korostuu.

8.3.2 Tilitoimistotyöntekijän toimenkuva

Pyysin vastaajia valitsemaan tilitoimistossa taloushallinnon tehtävissä työskentelevältä vaadittavista erityisosaamisista tärkeimmät järjestyksessä 1-7, niin että 7 = tärkein erityisosaaminen (nykyään ja 3-10 vuotta sitten). Seuraavassa käsittelen vastauksia kolmen tärkeimpänä pidetyn erityisosaamisen osalta, ja yhteenvetona tarkastelen kaikkien vastausten jakaumaa.

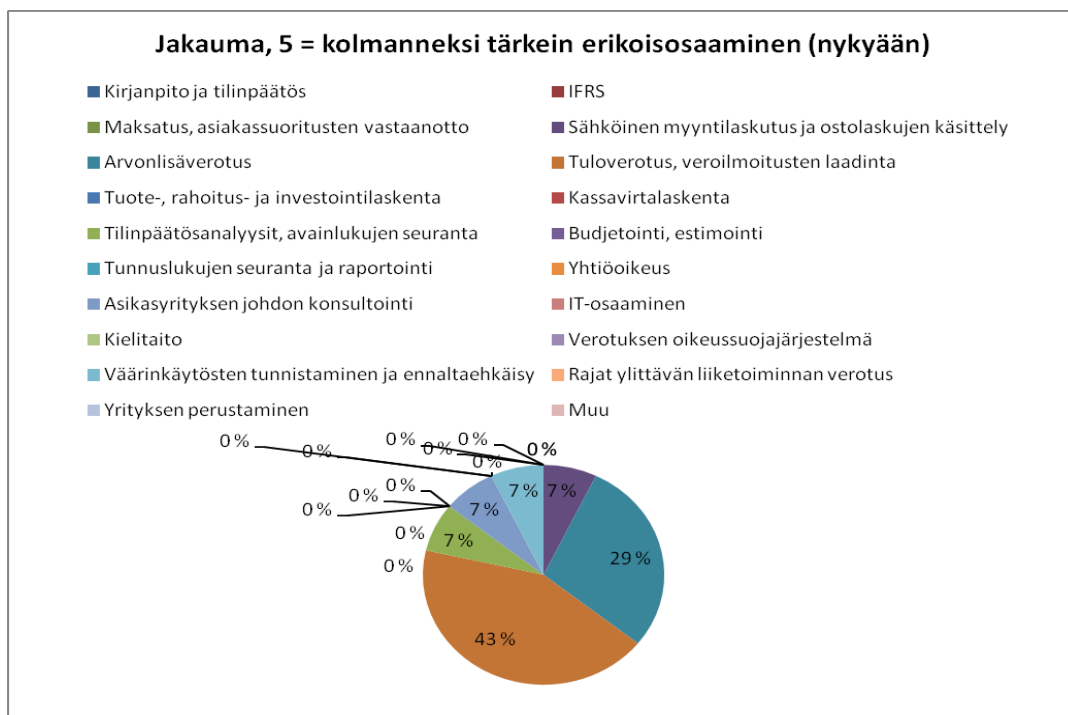
Kuvio 7: Tilitoimistotyöntekijän tärkein erityisosaaminen nykyään.

Kuvio osoittaa, että vastanneiden mielestä nykyään tilitoimistossa taloushallinnon tehtävissä työskentelevän tärkein erityisosaaminen on kirjanpito ja tilinpäätös (93 %). Ainoastaan yksi vastaaja (7 %) valitsi tärkeimmäksi erityisosaamiseksi muun vaihtoehdon (yhtiöoikeus).

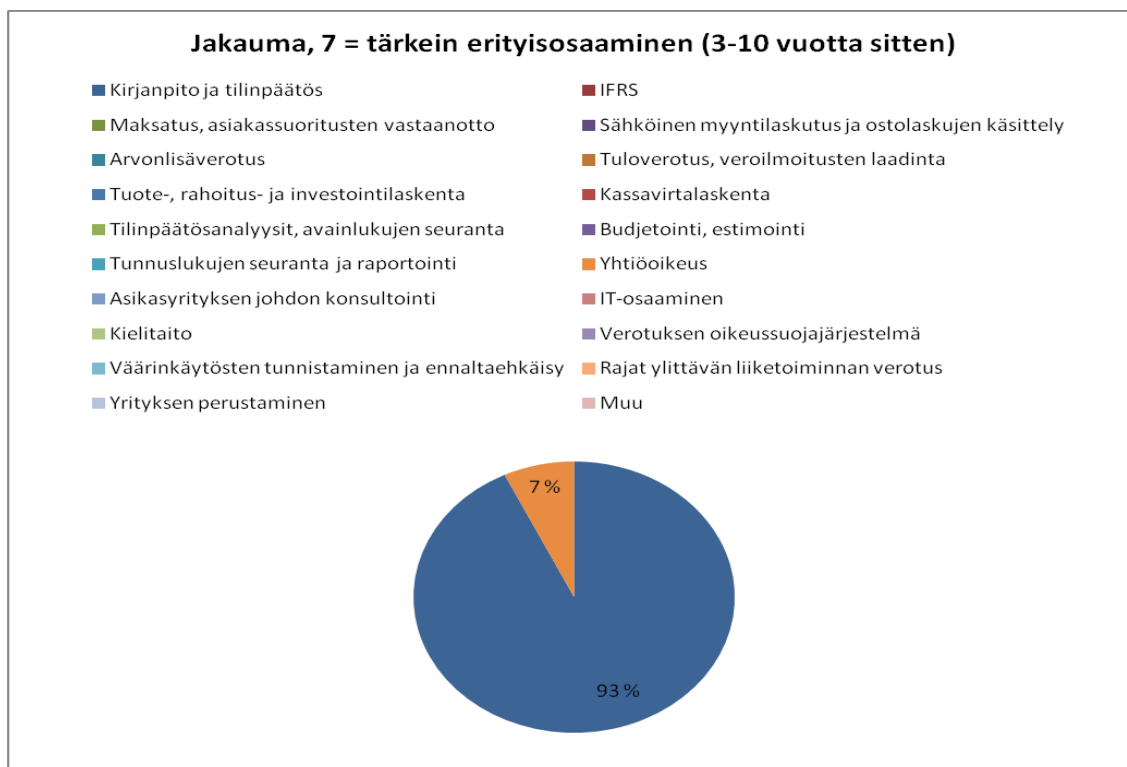
Kuvio 8: Toiseksi tärkein erityisosaaminen nykyään.

Reilu enemmistö (57 %) vastaajista valitsi toiseksi tärkeimmäksi erityisosaamiseksi arvonlisäverotuksen. Seuraavaksi eniten vastauksia saivat IT-osaaminen ja tulovero (14 %). Lisäksi yhden vastauksen (7 %) saivat vaihtoehdot kirjanpito ja tilinpäätös sekä hieman yllättäen, IFRS. Tässä voi arvioida vastaajan määrittelevän kirjanpidon ja tilinpäätöksen jo osaksi tilitoimistossa työskentelevän perusosaamista. Kyseinen vastaaja myös todennäköisesti tarvitsee työssään IFRS-osaamista, esimerkiksi konsultoinnin saralla, vaikkei pörssiyrityksiä, joissa IFRS-tilinpäätöksen laatiminen on pakollista, olisikaan varsinaisina kirjanpito-asiakkaina.

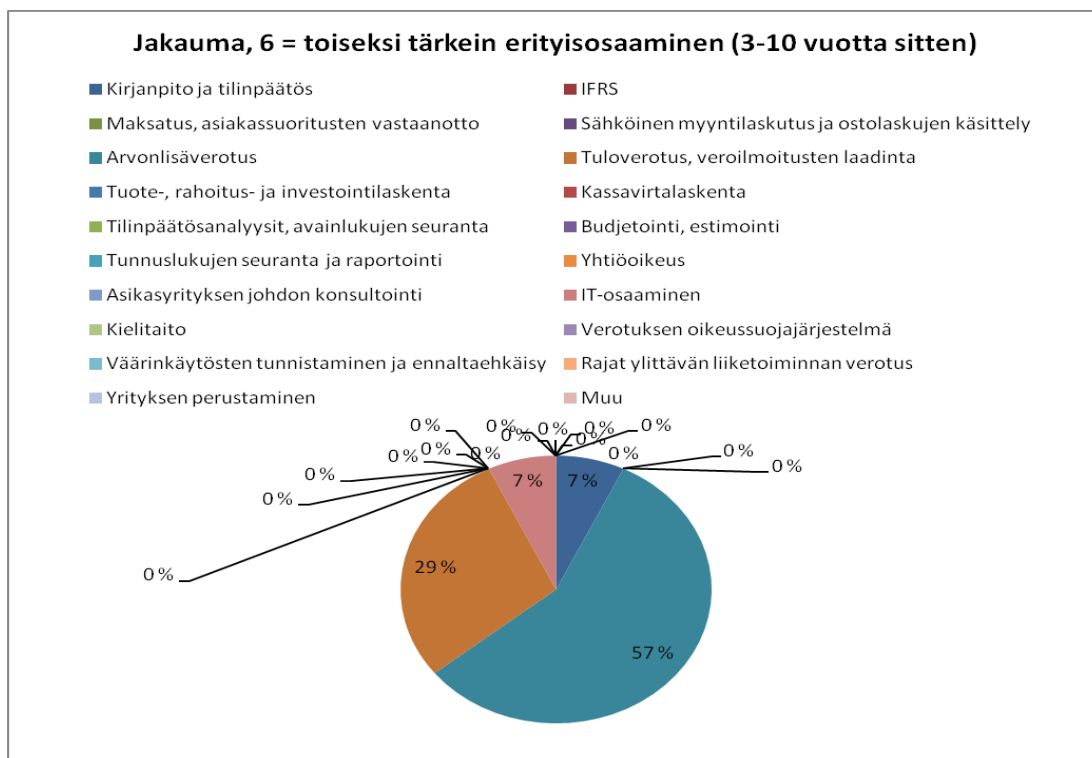
Kuvio 9: Kolmanneksi tärkein erityisosaaminen nykyään.

Kolmanneksi tärkeimpänä tilitoimistotyöntekijältä vaadittavana erityisosaamisena nykyään vastausvaihtoehto tuloverotus, veroilmoitusten laadinta sai selkeästi eniten kannatusta (43 %). Toiseksi eniten vastauksia sai vaihtoehto arvonlisäverotus (29 %). Vastausvaihtoehdot sähköinen myyntilaskutus ja ostolaskujen käsittely, asiakasyrityksen johdon konsultointi, tilinpäätösanalyysit, avainlukujen seuranta sekä väärinkäytösten tunnistaminen ja ennaltaehkäisy olivat kaikki yhden vastaajan (7 %) mielestä kolmanneksi tärkein tilitoimistotyöntekijän tarvitsema erityisosaaminen nykyään.

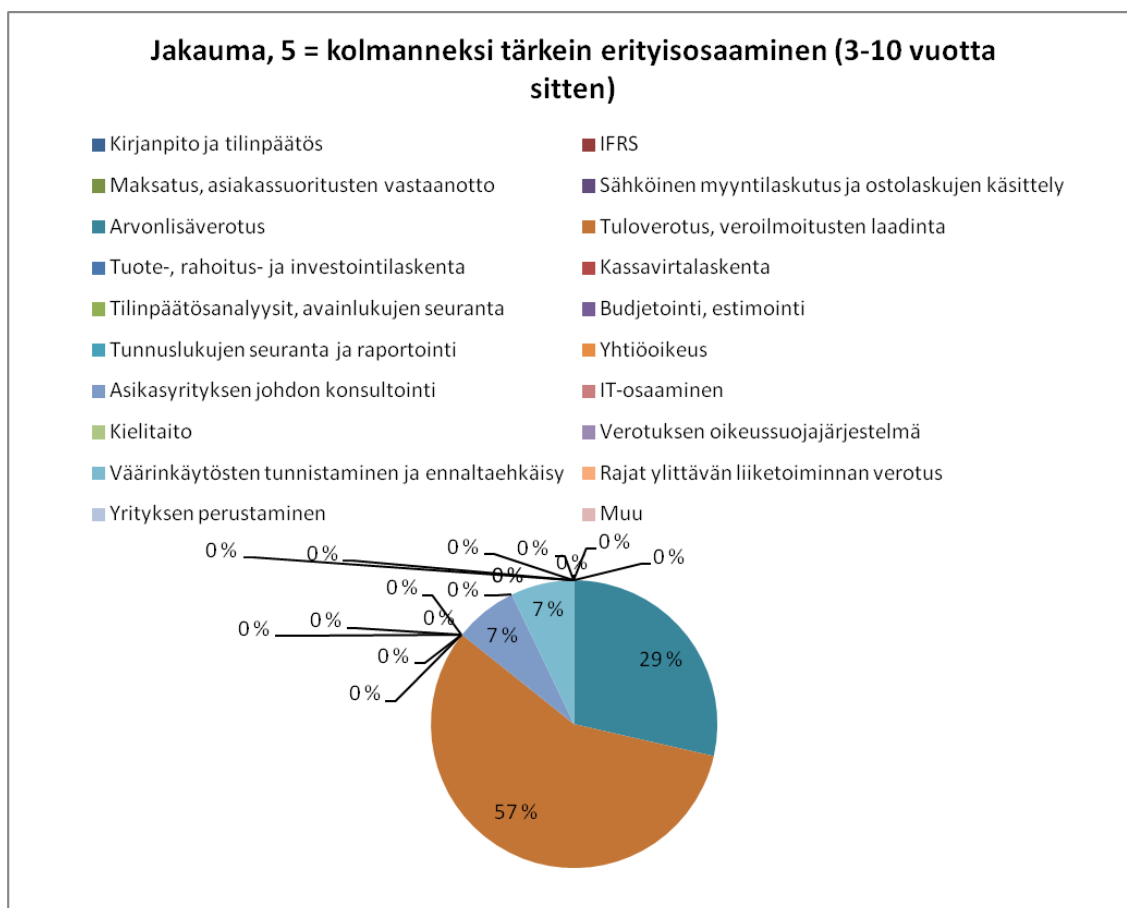
Kuvio 10: Tilitoimistotyöntekijän tärkein erityisosaaminen 3-10 vuotta sitten.

Kuten vastaavassa jakaumassa nykypäivän osalta, vastanneiden (93 %) mielestä myös 3-10 vuotta sitten kirjanpito ja tilinpäätös oli tilitoimistotyöntekijän tärkein erityisosaaminen. Yksi vastaaja (7 %) valitsi kuitenkin tärkeimmäksi erityisosaamiseksi yhtiöoikeuden. Tässä voi tehdä samansuuntaista tulkintaa kuin aiemmin IFRS:n kohdalla; kirjanpito ja tilinpäätös luetaan perusosaamiseksi ja vastaus annetaan sen mukaan, mitä pidetään tämän jälkeen vaadittavasta osaamisesta tärkeimpänä.

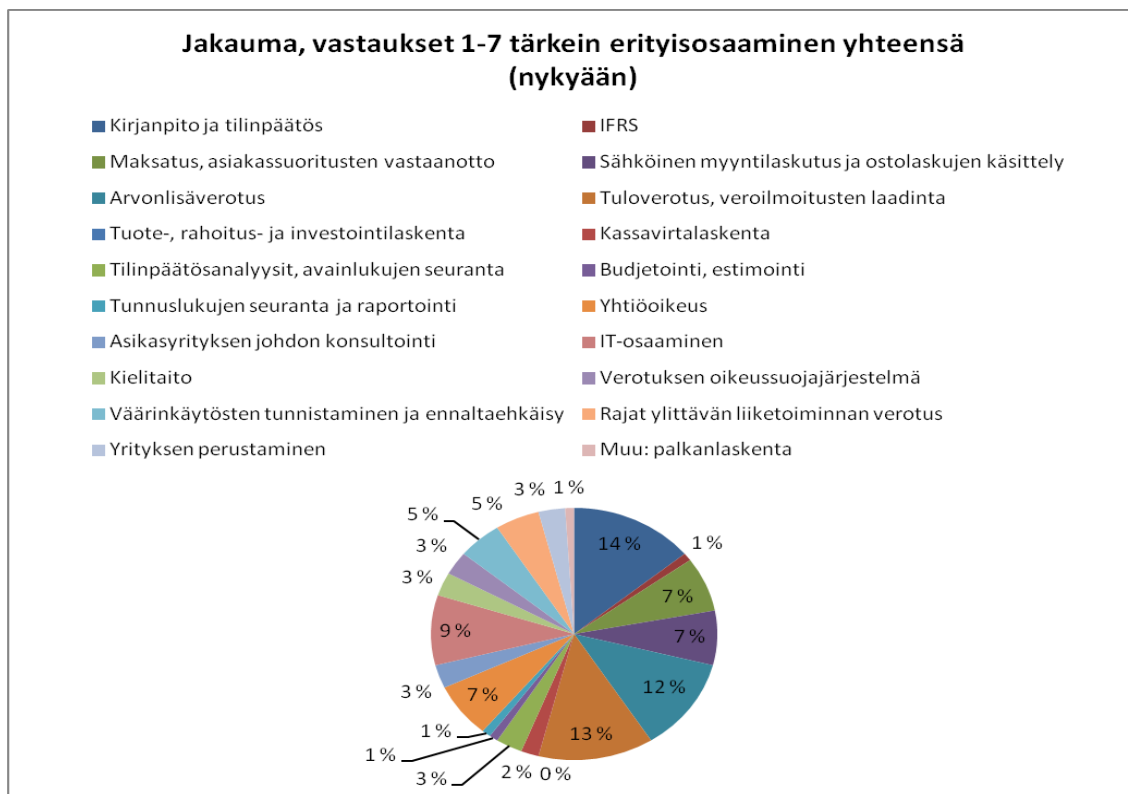
Kuvio 11: Toiseksi tärkein erityisosaaminen 3-10 vuotta sitten.

Toiseksi tärkeimmäksi erityisosaamiseksi, joka tilitoimistotyöntekijältä on vaadittu 3-10 vuotta sitten, eniten vastauksia (57 %) sai arvonlisäverotus, toiseksi eniten (29 %) jälleen tuloverotus, veroilmoitusten laadinta. Vastausjärjestys oli siis eniten vastauksia saaneiden osalta sama kysyttäessä osaamisesta 3-10 vuotta sitten kuin nykyään. Arvonlisäverotuksen osalta vastausten prosenttiosuus oli vieläpä sama, tuloverotuksen oli tässä määritellyt useampi toiseksi tärkeimmäksi ominaisuudeksi kuin osiossa ”Nykyään” saaduissa vastauksissa. Vastausvaihtoehdot väärinkäytösten tunnistaminen ja ennaltaehkäisy sekä asiakasyrityksen johdon konsultointi olivat kumpikin yhden vastaajan (7 %) mielestä toiseksi tärkein tilitoimistotyöntekijältä vaadittava erityisosaaminen 3-10 vuotta sitten.

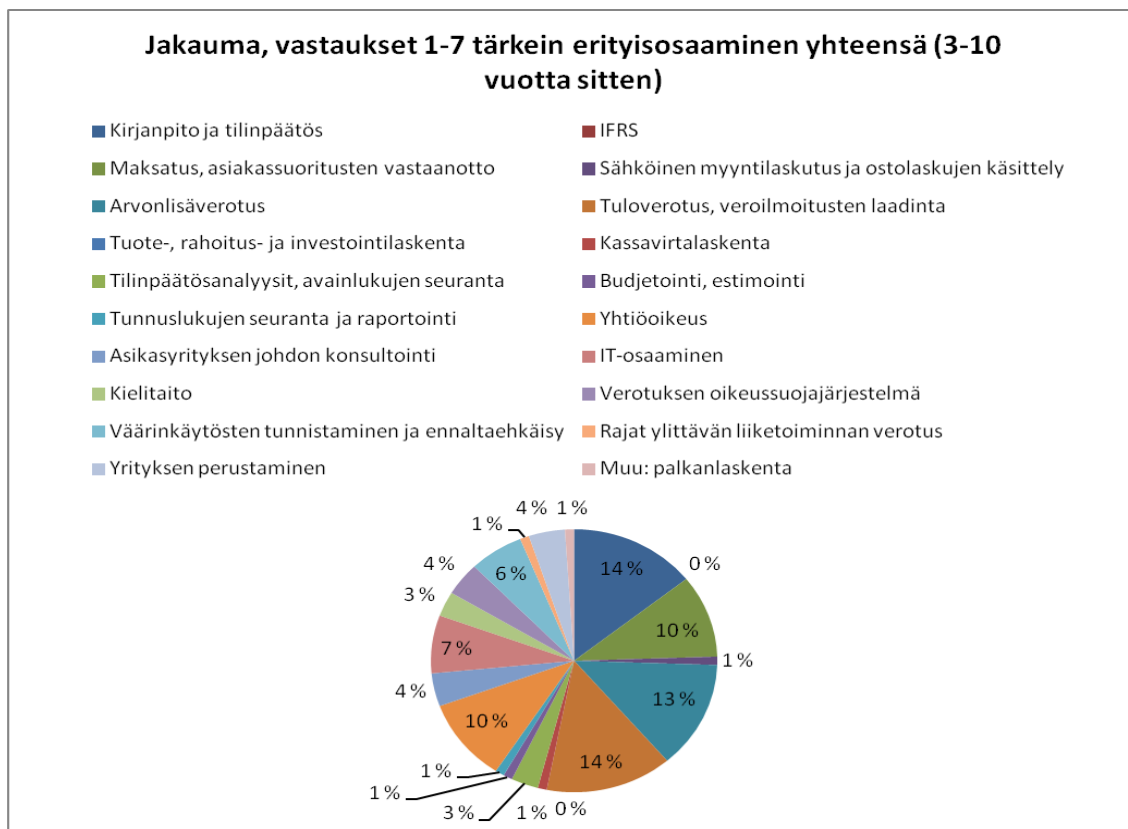

Kuvio 12: Kolmanneksi tärkein erityisosaaminen 3-10 vuotta sitten.

Vastausten yhdenmukaisuus osioiden ”Nykyään” ja ”3-10 vuotta sitten” välillä on nähtävissä tästäkin kuviosta; 57 % vastanneista pitää tuloverotusta kolmanneksi tärkeimpänä tilitoimistotyöntekijän erityisosaamisena 3-10 vuotta sitten, nykypäivän osalta vastaava luku on 43 %. Vastaukset ovat jakaantuneet hieman usemman vastausvaihtoehdon välillä osiossa ”Nykyään”, sillä siinä arvonlisäverotuksen kannatus kolmanneksi tärkeimpänä erityisosaamisena oli 27 %, tässä puolestaan 29 %. Vastausvaihtoehdot asiakasyrityksen johdon konsultointi ja väärinkäytösten tunnistaminen ja ennaltaehkäisy saivat tässäkin osiossa 7 % vastauksista.

Kuvio 13: Tärkeimmät erityisosaamiset nykyään (1-7) jakauma.

Kuvio 14: Tärkeimmät erityisosaamiset 3-10 vuotta sitten (1-7) jakauma.

Tarkasteltaessa vastausten yhteismäärien jakaumaa (tilitoimistotyöntekijän tärkeimmät erityisosaamiset asteikolla 1-7) nykyään ja 3-10 vuotta sitten voi todeta vastausten jakautuneen tasaisesti molempien ajanjaksojen osalta. Kolme tärkeimpänä erityisosaamisena pidettyä eli kirjanpito ja tilinpäätös, arvonlisäverotus ja tuloverotus, veroilmoituksen laadinta, erottuvat vastausten yhteismäärienkin perusteella tärkeimpinä pidetyiksi erityisosaamisiksi niin nykyään kuin 3-10 vuotta sitten. Vastausten yhteismäärien perusteella tuloverotusta, veroilmoituksen laadintaa pidettiin prosenttien tärkeämpänä erityisosaamisena kuin arvonlisäverotusta, mutta tämä puolestaan määriteltiin useammin toiseksi tärkeimmäksi erityisosaamiseksi, joten kolmen tärkeimpänä pidetyn erityisosaamisen järjestys on sekä nykyään, että 3-10 vuotta sitten edellä mainittu. Suurta muutosta ei myöskään ole seuraavaksi tärkeimpien erityisosaamisten välillä nykypäivän ja 3-10 vuotta sitten ajanjaksojen välillä. Merkittävä muutos on kuitenkin tapahtunut sähköisen myyntilaskutuksen ja ostolaskujen käsittelyn määrittelyssä tärkeimpien erityisosaamisten joukkoon; vain 1 %:n mielestä tämä oli 3-10 vuotta sitten seitsemän tärkeimmän erityisosaamisen joukossa, mutta nykypäivän osalta tätä mieltä oli jo 7 % vastaajista. Edellä mainittu kertoo sähköiseen taloushallintoon siirtymisestä kuluneen 2000-luvun aikana. Niin ikään vastausten perusteella IT-osaamisen merkitys on korostunut kuluneen 2000-luvun aikana. Muita tärkeimpinä erityisosaamisina pidettyjä ovat sekä 3-10 vuotta sitten, että nykyään yhtiöoikeus, maksatus, asiakassuoritusten vastaanotto sekä väärinkäytösten tunnistaminen ja ennaltaehkäisy. Yksikään vastaaja ei pitänyt tuote-, investointi- ja rahoituslaskentaa seitsemän tärkeimmän erityisosaamisen joukossa nykyään, eikä 3-10 vuotta sitten. Verrattuna vastauksiin tilitoimistossa taloushallinnon tehtävissä työskentelevältä vaadittavista ominaisuuksista, tämän osion vastaukset olivat selvästi yhtenäisemmin jakautuneet. Yhteenvetona voi todeta, ettei vastaajien mielestä tilitoimistotyöntekijältä vaadittavien erityisosaamisten tärkeysjärjestys ole oleellisesti muuttunut kuluneen 2000-luvun aikana.

Seuraavassa otteita vastauksista avoimeen kysymykseen: ***”Onko työnkuvanne muuttunut kuluneen 3-10 vuoden aikana, tai sinä aikana, jonka olette alalla työskennelleet? Millaisia muutoksia on tapahtunut?”***

”Työ sisältää enemmän enemmän asiakkaiden neuvontaa. Atk-osaamisen merkitys on lisääntynyt, koska sähköinen taloushallinto on lisääntynyt. Verotukselliset yms. muutokset vaativat jatkuvaa kouluttautumista. Muutoksia on enemmän kuin ennen.”

”Työ on muuttunut pelkästä kirjanpidosta ja arvonlisäverolaskennasta konsultointiin.”

”Yhä keskeisemmäksi on tullut neuvottelu- ja asiakaspalvelutaito asiakasyritysten kanssa toimimisessa.”

”Verottajan vaatimukset aikataulujen osalta ovat kiristyneet. Sähköistä taloushallintoa yritetään saada yleisemmäksi tilitoimistoissa, mutta ohjelmistot ja niiden käyttö edelleen aivan liian kallista pienille toimijoille.”

”Kirjanpito on yhä reaaliaikaisempaa. Käsiteltäviä asioita ja säännöksiä on yhä enemmän.”

”Sähköistyminen helpottaa työtä ja raportointia asiakkaille. Tietotekniikan taitoja vaaditaan tilitoimistossa entistä enemmän, varsinkin jos ohjelmat eivät ole pilvipalvelussa tai jos ollaan vaihtamassa ohjelmaa.”

”Kaikki on sähköistä, ennen meni paljon käsipelillä.”

”Palkanlaskenta on lisääntynyt huomasti, sähköiset palvelut (verkkolaskujen lähetys ja vastaanotto.”

”Pelkkiä rutiinitehtävapäiviä ei ole enää ollenkaan vaan lähes joka päivä tulee eteen erilaisia erilliskysymyksiä. Verotilin käyttöönotto on työllistänyt luvattoman paljon tilitoimistoväkeä -ongelmia ei ole, jos asiat hoitaa täsmällisesti niin kuin kuuluukin, mutta jos asiakas tuo tositteensa miten sattuu, makselee miten sattuu jne. verotilistä ei ota pirukaan selvää!”

”Työ on kehittynyt yksittäisten taloushallinnon osien (reskontra, laskutus, kirjanpito) hoitamisesta kokonaisvaltaisempaan asiakashallintaan, jossa vastataan pääosin kaikesta kanssakäymisestä asiakkaan kanssa. Myös yrittäjien konsultointi on lisääntynyt.”

Avoimen kysymyksen avulla sai paljon tietoa tilitoimistossa taloushallinnon tehtävien parissa työskentelevän toimenkuvan muutoksista kuluneen 2000-luvun aikana. Vaikka erityisosaamisen tärkeysjärjestys ei ole muuttunut, on toimenkuva silti kokonaisuudessaan paljoltikin kehittynyt. Vastauksista ilmenee sähköisen taloushallinnon olevan osa joidenkin tilitoimistojen arkea, mutta huomioitavaa onkin, ettei kuitenkaan kaikkialla. Vastauksista ilmenee toimenkuvan kehitys yhä konsultoivampaan suuntaan. Lisäksi kiristyneet aikataulut, muutosten nopeus ja määrä, IT-osaaminen ja palveluiden kokonaisvaltaisuus korostuvat nykyään tilitoimistotyöntekijän arjessa.

8.3.3 Ammatilliset haasteet

Avoimen kysymyksen: **”Mitkä ovat mielestänne olleet suurimmat ammatilliset haasteet kuluneen 3-10 vuoden aikana?”** avulla määrittelen muutosten ohella suurimpia ammatillisia haasteita tilitoimistotyöntekijän toimenkuvassa kuluneen 2000-luvun aikana. Seuraavassa otteita vastauksista edellä esitettyyn tutkimuskysymyksiin:

”Jatkuvat lakimuutokset, joiden loppuminen ei näytä tulevaisuudessakaan hellittävän.

Muutosten nopea aikataulu budjettilakien yhteydessä.”

”Muutosten nopeus”

”Kyky pysyä mukana muutoksessa, olla selvillä lainsäädännöllisistä asioista ja kyky opastaa ja ohjeistaa asiakkaita muutoksissa.”

”Yleensä tällä alalla täytyy olla ajan tasalla jatkuvasti, joka tuo haasteita aina. Kansainvälisyys, IFRS ja US-Gap -ymmärrys ja yleisesti uuden tiedon ottaminen vastaan ja sen soveltaminen käyttöön.”

”Yksinään nyhvertämisestä on tullut ulospäin suuntautunutta työtä, melkein edustushommaa.”

”Kouluttautuminen, jatkuva ajan hermoilla oleminen, että mitä muutoksia missäkin ajassa on tulossa.”

”Aikataulujen kireys”

”Tietotarpeiden ja osaamisvaatimusten lisääntyminen”

”Tietotekniikan mukanaan tuomat haasteet ja uusien sähköisten palveluiden myynti asiakkaille ja niiden hinnoittelu. Kirjanpitäjällä työnkuva muuttuu jatkossa ja hänelle pitäisi jäädä enemmän aikaa vuoropuheluun asiakkaan kanssa. Tämä vaatii asiakaspalveluorientoitunutta henkilöstöä ja kirjanpitäjäksi ei välttämättä valikoidu hyvät sosiaaliset taidot omaavia henkilöitä, joten koulutusta tähän tarvitaan.”

”Jatkuvat muutokset verotuksessa sekä yhteydenotot/yhteistyöt viranomaisten ja pankkien kanssa.”

”Verotili, sähköinen laskutus, rakennusalan käänteinen arvonalisäverotus -kaikki otettu käyttöön kauhealla tohinalla, vaikka käytännön järjestelyt aivan keskeneräisiä!”

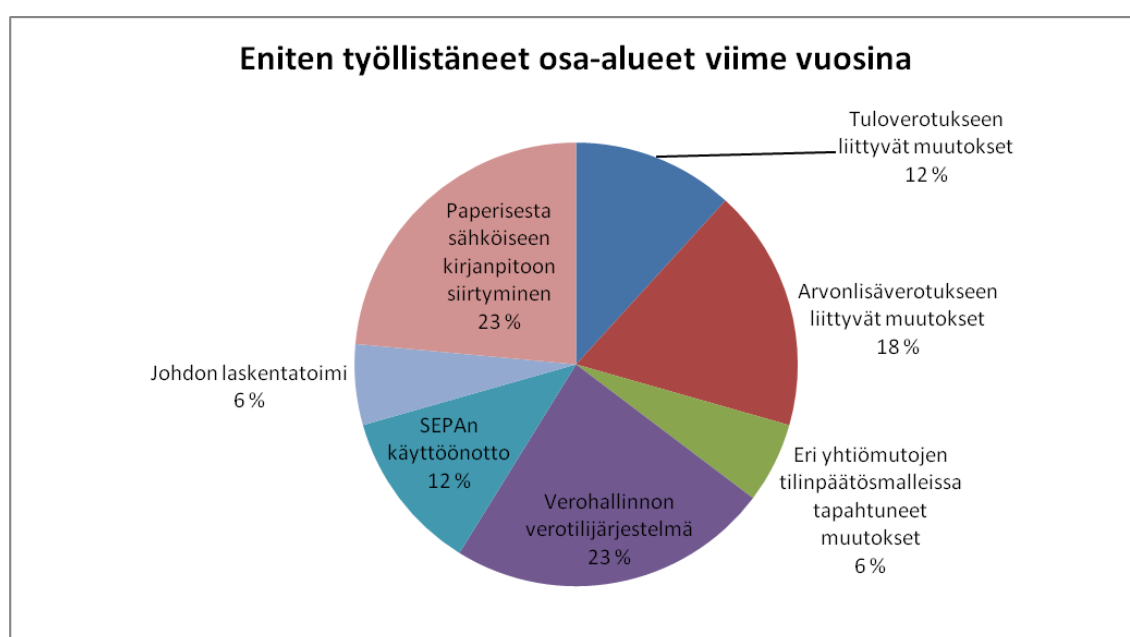
”Koko ajan oltava tietoinen lakimuutoksista ja enenemissä määrin olevat sähköiset kirjanpidot.”

”Osaamisen laaja-alaistaminen ja jatkuva ylläpito, ohjelmistot”

Vastauksista ilmenee, että suurimmat haasteet taloushallinnon tehtävissä tilitoimistossa työskentevillä ovat kuluneen 2000-luvun aikana olleet: jatkuvat muutokset ja aikataulujen kireys, tietotekniikka ohjelmistopäivityksineen, osaamisvaatimusten lisääntyminen ja muutoksissa ajantasalla pysyminen, asiakaspalvelutaidot sekä uudistusten käyttöönotto kiireellä, aiheuttaen toimimattomuutta ja lisätyötä. Yksi vastaaja nosti esille myös kansainvälisyyden ja tähän liittyen IFRS- ja US-Gap-osaamisen, tätäkin siis voi tarvita nykypäivän tilitoimistotyöntekijän tehtävissä. Mielenkiintoinen näkökulma oli myös yhden vastaajan näkemys siitä, että kirjanpitäjiksi ei välttämättä valikoidu hyvät sosiaaliset taidot omaavia henkilöitä, vaan tämäkin tuo oman haasteensa nykypäivän palveluyhteiskunnassa. Kirjanpitäjän toimenkuva on siis 2000-luvulla muuttunut yhä asiakaslähtöisempään suuntaan.

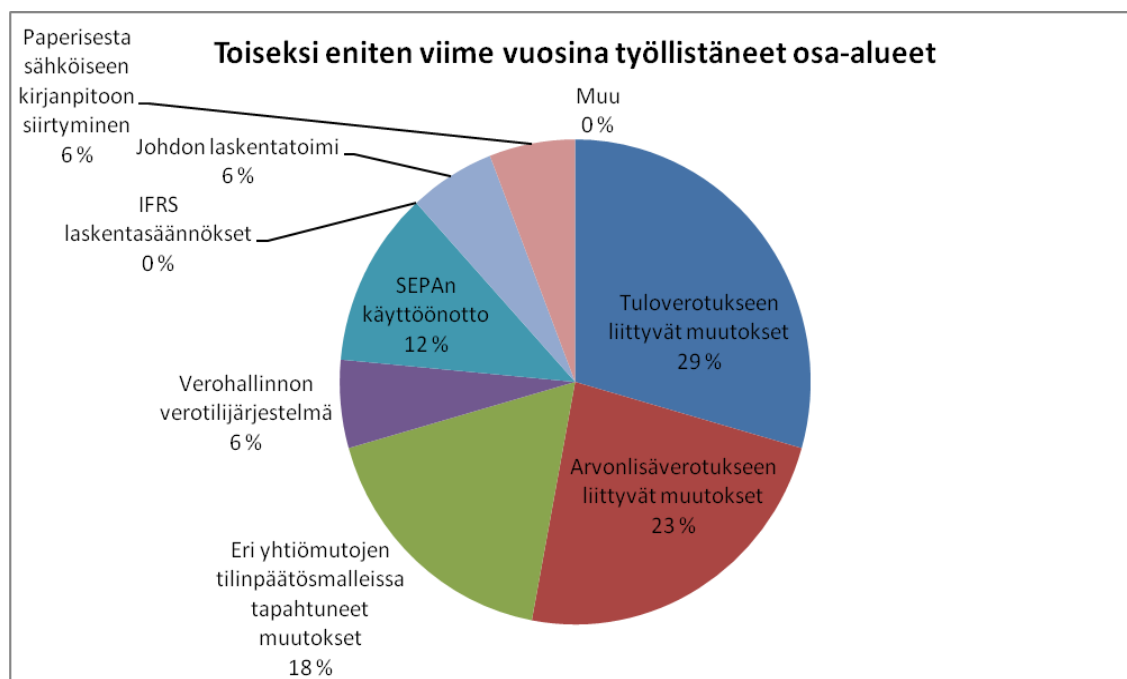
8.3.4 Viime vuosien työllistävimmät osa-alueet

Vaihtoehtoiksi viime vuosien työllistävimmiksi osa-alueiksi esitin kyselyssä: tuloverotukseen liittyvät muutokset, arvonlisäverotukseen liittyvät muutokset, eri yhtiömuotojen tilinpäätösmalleissa tapahtuneet muutokset, verohallinnon verotilijärjestelmän, SEPA:n käyttöönoton, IFRS laskentasäännökset, johdon laskentatoimen, paperisesta sähköiseen kirjanpitoon siirtymisen sekä vaihtoehdon muu. Valitsin edellä mainitut oman käsitykseni mukaan siitä, mitkä osa-alueet voisivat olla viime vuosina tilitoimistotyöntekijöitä työllistäneimpiä. Käsittelin näistä mielestäni haastavimpia myös työni teoriaosuudessa.

Kuvio 15: Tilitoimistotyöntekijöitä eniten viime vuosina työllistäneet osa-alueet.

Kuviosta ilmenee, että tilitoimistotyöntekijöiden vastaukset alalla eniten viime vuosina työllistäneestä osa-alueesta ovat jakautuneet melko tasaisesti useamman vaihtoehdon kesken. Kuitenkin selkeästi enemmistö (23 %) pitää työllistävimpinä osa-alueina paperisesta sähköiseen kirjanpitoon siirtymistä sekä verohallinnon verotilijärjestelmää. Seuraavaksi eniten työllistävä osa-alueena pidetään arvonlisäverotukseen liittyviä muutoksia (18 %). SEPA:n käyttöönotto ja tuloverotukseen liittyvät muutokset olivat vastanneista 12 % mielestä viime vuosina eniten työllistäneimpiä. Eri yhtiömuotojen tilinpäätösmalleissa tapahtuneet muutokset ja johdon laskentatoimi olivat vastanneista 6 % mielestä eniten viime vuosina työllistäneimpiä osa-alueita. Vastausten hajonnasta voi päätellä, että vastanneiden toimenkuvan painopiste voi olla hieman eri osa-alueilla; toisilla enemmän johdon laskentatoimen ja konsultoinnin saralla, toisilla verotuksessa tai maksatuksessa ja toisilla puolestaan kirjanpidossa ja tilinpäätösten laadinnassa.

Kuvio 16: Toiseksi eniten viime vuosina työllistäneet osa-alueet.

Toiseksi eniten viime vuosina työllistävimpiä osa-alueina enemmistö vastaajista näki tuloverotukseen liittyvät muutokset (29 %) sekä arvonlisäverotukseen liittyvät muutokset (23 %). Edellä mainittujen oleminen viime vuosien työllistävimpien osa-alueiden joukossa ei yllätä, sillä vastaukset viime vuosien suurimmista ammatillisista haasteista osoittivat verottajan muutokset nopeine aikatauluineen haastavina pidetyiksi. Niin ikään lakimuutokset ja niissä ajan tasalla pysyminen koettiin ammatillisiksi haasteiksi kuluneen 2000-luvun aikana, joten eri yhtiömuotojen tilinpäätösmaalleissa tapahtuneiden muutosten oleminen 18 % vastanneista mielestä toiseksi työllistävin osa-alue viime vuosina, tukee tätä näkemystä. Yksikään vastaaja ei valinnut vastausvaihtoehtoa ”Muu”.

Tarkastelen aihetta myös avoimen kysymyksen: **”Mitkä ovat olleet haasteellisimmat muutokset edellä mainituista?”** saatujen vastausten kautta. Seuraavassa otteita kysymykseen saaduista vastauksista:

”Sähköiseen kirjanpitoon ja SEPA:aan siirtymiseen liittyvät ohjelmistopuolen muutokset, yhteistyö ja toimivuuden varmistaminen kaikkien osallisten (ohjelmistotoimittajat, pankit, operattorit yms.) kanssa on ollut todella haastavaa.”

”Verotilin käyttöönotto on ollut haasteellinen ja sähköistänyt toimintaa ja lisännyt vastuuta tilitoimistossa, sillä otimme verotilin seurannan maksulliseksi palveluksi.”

”Tällä hetkellä SEPA:n käyttöönotto työllistää eniten. Valtakirjat pankkien kanssa vievät aikaa, samoin asiakkaiden ohjeistus.”

”Verotili, rakennuspalveluiden alv”

"Yhtiöoikeudelliset muutokset ja arvonlisäverolain muutokset"

"Arvonlisäverotuksen muutokset, sähköinen taloushallinto"

"Verotili ja alv-muutokset"

"Paperisesta sähköiseen kirjanpitoon siirtyminen"

"Verotili, se kun ei toimi aivan sujuvasti."

"Taloushallinto-ohjelmiston sopeuttaminen SEPA-aikaan"

"Muutosten seuranta"

"Verotilin käyttöönotto on tuonut todella paljon muutoksia."

"Emme ole vielä siirtyneet sähköiseen kirjanpitoon, joten luulen että se tulee lähiaikoina tuottamaan eniten haastetta meille."

Avointen kysymysten vastausten perusteella haastavimpina viime vuosien muutoksina pidetään: verotilin ja SEPA:n käyttöönottoa, arvonlisäveromuutoksia sekä paperisesta taloushallinnosta sähköiseen siirtymistä.

Viimeisenä avoimena kysymyksenä esitin: ***"Mitkä muutokset koette työnne kannalta hyödyllisimmiksi?"*** Seuraavassa otteita tähän kysymykseen saaduista vastauksista:

"Omaa työtä muutokset eivät ole helpottaneet, päinvastoin"

"Sähköinen taloushallinto sekä verotilijärjestelmä"

"Verotilin käyttöönotto ja laskujen sähköinen käsittely"

"Sähköinen liiketoiminta ja sen kehittyminen"

"Verotili, kun kehitystyö on saatu valmiiksi"

"Paperisesta sähköiseen kirjanpitoon siirtyminen"

"Sähköinen lomakkeiden ilmoittaminen, kuten alv, työnantajasuoritukset, tulovero"

"Sähköinen kirjanpito tuo nopeutta työskentelyyn. Myös ohjelmat ovat muuttuneet enemmän käyttäjäystävällisiksi."

"Verotilijärjestelmä, myös sähköinen kirjanpito toimiessaan"

"Sähköisissä järjestelmissä tarkistaminen helppoa"

Vaikka paperisesta taloushallinnosta sähköiseen siirtymistä ja verotilin käyttöönottoa pidetään haastavina, koetaan nämä myös hyödyllisimmiksi viime vuosina taloushallinnon osa-alueilla tapahtuneiksi muutoksiksi.

9 Yhteenveto tutkimustuloksista

Tutkimuksen tarkoituksena oli kartoittaa tilitoimistotyöntekijöiden toimenkuvassa tapahtuneita muutoksia kuluneen 2000-luvun aikana ja selvittää, millaisia haasteita ja hyötyjä nämä ovat sisältäneet. Lisäksi tarkastelussa oli, millaisia ominaisuuksia ja ammatillista osaamista tilitoimistotyöntekijältä nykyään vaaditaan, ja onko näissä tapahtunut muutoksia kuluneiden 3-10 vuoden aikana.

Tutkimustulosten mukaan taloushallinnon parissa tilitoimistossa työskenteleviltä vaadittavista ominaisuuksista tärkeimmät (nopeus, tehokkuus, numerotarkkuus, moniosaaaja ja kehityshakuisuus) eivät ole oleellisesti muuttuneet kuluneen 2000-luvun aikana. Avoimen kysymyksen avulla saadut vastaukset kuitenkin osoittavat, että asiakaspalvelutaidot, kiireessä toiminen, hyvä stressin sietokyky, tietotekninen osaaminen sekä tiedonhankinta- ja soveltamiskyky ovat muuttaneet tilitoimistossa työskentelevältä vaadittavia ominaisuuksia enenemissä määrin moniosaaajan suuntaan. Lisäksi tilitoimistotyöntekijältä vaaditaan monipuolisesti erilaisia ominaisuuksia, yksikään ominaisuus ei selvästi erotu muita tärkeämmäksi, ja mielipiteet tärkeimmistä ominaisuuksista ovat kunkin vastaajan subjektiivisia näkemyksiä.

Kolmen kärki tärkeimmistä tilitoimistossa työskenteleviltä vaadittavista erityisosaamisista on niin ikään pysynyt samana; kirjanpito ja tilinpäätös, arvonlisäverotus sekä tuloverotus. Tätä tukee myös tutkimustulokset kysyttäessä viime vuosien työllistävimmistä muutoksista, jotka liittyvät paperisesta kirjanpidosta sähköiseen siirtymiseen, arvonlisäverotukseen ja tuloverotukseen.

Siinä missä tilitoimistotyöntekijältä nykyään vaaditaan asiakaspalvelutaitoja, on toimenkuva muuttunut kuluneen 2000-luvun (3-10 vuoden) aikana yhä enenemissä määrin asiakaspalvelulähtöiseen ja konsultoivaan suuntaan. Tässä käytännön elämästä saadut vastaukset tukevat teoriassa esitettyä näkemystä toimenkuvan muutoksesta rutiinien suorittamisesta asiantuntijuuteen. Kuluneen 2000-luvun aikana tilitoimistotyöntekijän toimenkuva on muuttunut myös tietoteknisemmäksi, osaamisvaatimukset ja muutosten määrä ovat kasvaneet ja aikataulut kiristyneet.

Kuluneen 2000-luvun suurimmat ammatilliset haasteet liittyvätkin juuri edellä esitettyihin toimenkuvan muutoksiin; tietotekninen ja muu kouluttautuminen ("ajan tasalla pysyminen"), yhteistyö ohjelmoitsijoiden, pankkien ja muiden sidosryhmien kanssa sekä asiakkaiden ohjeistus.

Viime vuosien muutoksista työllistävimpinä ja haastavimpina pidetään siirtymistä sähköiseen taloushallintoon sekä verotilijärjestelmän ja SEPA:n käyttöönottoa. Kaikissa näissä yhteistä on toimiminen useiden eri tahojen kanssa samanaikaisesti; taloushallinnon järjestelmät tulee saattaa kyseisten muutosten osalta ajan tasalle sekä kommunikoinnin onnistua niin pankin, verottajan kuin asiakkaankin suuntaan. Toimiessaan sähköinen taloushallinto ja verotili kuitenkin helpottavat ja nopeuttavat työntekoa, minkä vuoksi nämä koetaan myös hyödyllisimmiksi muutoksiksi. Yhteenvetona voi todeta nykypäivän tilitoimistotyöntekijän työkentän olevan laaja-alainen, alalla jatkuvasti tapahtuviin hektisiin muutoksiin on sopeuduttava ja palvelukonseptin on oltava yhä asiakaslähtöisempi.

10 Tutkimuksen onnistumisen arviointi

Mielestäni tutkimukseni onnistui kokonaisuudessaan odotusten mukaisesti. Opinnäytetyön suunnittelu ilman varsinaista toimeksiantoa ja etenkin teoriaosuuden sekä käytännön tutkimuksen yhdenmukaistaminen oli haastavaa. Teoriaosuuden vaarana oli liika laaja-alaisuus ja pintapuolisuus, samalla tämän kuitenkin tuli olla tarpeeksi kattava ja perusteltu suhteessa empiiriseen tutkimukseen. Henkilökohtaisen näkemykseni pohjalta onnistuin kuitenkin mielestäni varsin hyvin käsittelemään teoriaosuudessa niitä asioita, jotka nousivat myös työni empiirisessä osuudessa esille, ja näin tukivat toisiaan. Luettavuudeltaan työ on melko raskas asiapitoisuutensa ja pituutensa vuoksi, empiirisen osuuden avointen kysymysten vastaukset elävöittävät tekstiä. Empiirisen tutkimukseni kyselylomake oli tarkkaan laadittu ja useilla henkilöillä testattu ennen varsinaiselle kohderyhmälle lähettämistä. Sain kyselylomakkeen avulla hyvin selville työni tarkoituksen kannalta oleellisia tietoja, mutta olisin voinut huomioida lomakkeen laadinnassa, että tutkimustulosten kokoaminen ja analyysi on eräiden osioiden osalta työlästä (tärkeimmät ominaisuudet järjestyksessä 1-5 ja tärkeimmät erityisosaamiset järjestyksessä 1-7). Viitaten edellä mainittuihin, myös muutama vastaus jäi näiden osalta käsittelemättä virheellisen vastaustavan vuoksi, joten kysymysten asettelua olisi voinut näiltä osin yksinkertaistaa. Kyselyn vastausprosentti (34 %) jäi valitettavan alhaiseksi, mutta oli odotettavissa. Vastauksia tuli kuitenkin eri puolilta Suomea, mikä parantaa tutkimuksen onnistuneisuutta. Lisäksi tutkimustulokset tukevat teoriassa esitettyjä näkemyksiä, joten näitä voidaan pitää luotettavina. Suurempi vastausprosentti olisi myös lisännyt työmäärää liikaa resursseihin nähden, joten nyt voi todeta työn laatijalla olleen tässä alkujaan liian kunnianhimoinen tavoitemäärä. Tutkimuksesta on mielestäni johdettavissa jatkotutkimusaiheita, esimerkiksi vertailu tilitoimistotyöntekijöiden ja muiden taloushallinnon ammattilaisten, kuten pörssiyritysten taloushenkilöstön näkemysten välillä. Opinnäytetyötä tehdessäni perehdyin ajankohtaisiin taloushallinnon alalla tapahtuneisiin muutoksiin, opin uutta ja tuotin itse uutta empiirisen tutkimukseni avulla.

Lähteet

Kirjalliset lähteet

Fredriksson, A., Havukainen, J., Hilmola, J., Ilkka, H., Laitinen, E., Mikkola, J., Mäkinen, T., Nevalainen, R., Ojala, A., Saari, J., Termäs, K., Tikka, M., Virtanen, P. & Vuorio, A. 2008. Kirjanpitolaki tänään. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino.

KHT-yhdistys - Föreningen CGR ry. 2010. IFRS-standardit 2010: 1.1.2010 tai sitä ennen voimaan tulleet standardit ja tulkinnat. Helsinki: KHT-Media.

Lahti, S. & Salminen, T. 2008. Kohti digitaalista taloushallintoa - sähköiset talouden prosessit käytännössä. Juva: WS Bookwell.

Metsä-Ketelä, J. 2007. Avoimen yhtiön ja Kommandiittiyhtiön tilinpäätösmalli. Uudistettu 6. painos. Helsinki: KHT-Media.

Mäkinen, L. 2000. Kirjanpito 2000-luvulla - Tilinpäätös. Helsinki: Edita Publishing.

Mäkinen, L. & Vuorio, B. 2002. Taloushallinnon nettivallankumous. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino.

Niemi-Nikkola, E., Ahti, A., Honkamäki, T., Korpimaa, E., Koskinen, Hannu T., Lamberg, R., Lehto, A., Niemistö, A. & Rekola, M. 2008. Osakeyhtiön tilinpäätösmalli. Helsinki: KHT-Media.

Tomperi, S. 2007. Käytännön kirjanpito. 14.-16.painos. Helsinki: Edita Publishing.

Viitala, R. & Jylhä, E. 2008. Liiketoimintaosaaminen: Menestyvän yritystoiminnan perusta. 1.-3. painos. Helsinki: Edita Publishing.

Äärilä, L. & Nyrhinen, R. 2010. Arvonlisäverotus käytännössä. Uudistettu 8. painos. Helsinki: WSOY.

Artikkelit

Alhola, K. 2010. Taloushallinnon kiehtova ja vaativa maailma. Tilisanomat 19.8.2010, 40-42.

Fredman, J. 2010. Pilvi, ohjelmistopalveluiden tuorein mantra. Tilisanomat 19.8.2010, 45-47.

Koponen, S. 2010. Verotiliaika ja sanktiot. Tilisanomat 19.8.2010, 24-27.

Koskinen, J. 2011. 60 000 yritystä -ALV-muutos. Ajantieto TalousOsaaaja ALV Extra 1/2011, 10.

Rantanen, H. 2010. Konekielisen tiliotteen standardi muuttuu. Tilisanomat 19.8. 2010, 49.

Julkaisemattomat lähteet

Jokinen, M. 2010. Taloushallinnon verotutkinto - ALV, Turun yliopisto 19.11.2010, 23-25. Helsinki: Deloitte & Touche.

Taulukot

Taulukko 1: Vastaajan sukupuoli.	20
Taulukko 2: Vastaajan ikä.	21
Taulukko 3: Vastaajan koulutus.	21
Taulukko 4: Vastaajan työpaikkakunta.	21
Taulukko 5: Vastaajan työkokemus talous-/palkkahallinnon tehtävissä.	22
Taulukko 6: Vastaajan tehtävänimike.	22
Taulukko 10: Henkilökunnan lukumäärä tilitoimistossa.	22
Taulukko 7: Vastaajan asiakasyritysten pääasiallinen yhtiömuoto.	23
Taulukko 8: Vastaajan asiakasyritysten pääasiallinen koko.	23
Taulukko 9: Vastaajan asiakasyritysten lukumäärä.	23
Taulukko 11: Vastaajan asiakasyritysten pääsääntöinen toimiala.	24
Taulukko 12: Vastaajan tarjoamat palvelut asiakkaille.	24

Kuviot

Kuvio 1: Tilitoimistotyöntekijän tärkein ominaisuus nykyään.....	25
Kuvio 2: Tilitoimistotyöntekijän tärkein ominaisuus 3-10 vuotta sitten.	26
Kuvio 3: Tilitoimistotyöntekijän toiseksi tärkein ominaisuus nykyään.	27
Kuvio 4: Tilitoimistotyöntekijän toiseksi tärkein ominaisuus 3-10 vuotta sitten.	28
Kuvio 5: Tärkeimmät ominaisuudet nykyään (1-5) jakauma.	29
Kuvio 6: Tärkeimmät ominaisuudet 3-10 vuotta sitten (1-5) jakauma.	30
Kuvio 7: Tilitoimistotyöntekijän tärkein erityisosaaminen nykyään.	32
Kuvio 8: Toiseksi tärkein erityisosaaminen nykyään.	33
Kuvio 9: Kolmanneksi tärkein erityisosaaminen nykyään.	34
Kuvio 10: Tilitoimistotyöntekijän tärkein erityisosaaminen 3-10 vuotta sitten.....	35
Kuvio 11: Toiseksi tärkein erityisosaaminen 3-10 vuotta sitten.	36
Kuvio 12: Kolmanneksi tärkein erityisosaaminen 3-10 vuotta sitten.....	37
Kuvio 13: Tärkeimmät erityisosaamiset nykyään (1-7) jakauma.....	38
Kuvio 14: Tärkeimmät erityisosaamiset 3-10 vuotta sitten (1-7) jakauma.	38
Kuvio 15: Tilitoimistotyöntekijöitä eniten viime vuosina työllistäneet osa-alueet. .	42
Kuvio 16: Toiseksi eniten viime vuosina työllistäneet osa-alueet.	43

Liitteet

Liite 1: Tutkimuslomake tilitoimistotyöntekijöille.....	51
---	----

Pyydän monivalintakysymyksissä tummentamaan (**Bold**) valitsemanne vastausvaihtoehdon tai merkitsemään vastaukset taulukkoon ohjeistuksen mukaan ja avoimissa kysymyksissä vastaamaan lyhyesti omin sanoin.

Vastaajan profilointi

1. Sukupuoli

- a. Nainen
- b. Mies

2. Ikä

- a. 20 - 30 vuotta
- b. 31 - 40 vuotta
- c. 41- 50 vuotta
- d. Yli 51 vuotta

3. Koulutus

- a. Merkonomi
- b. Yo-merkonomi
- c. Tradenomi
- d. Kauppatieteiden kandidaatti/maisteri
- e. Muu

4. Työpaikkakunta

- a. Etelä-Suomi: Helsinki, Vantaa, Espoo, Kerava, Järvenpää, Tuusula, Lahti, Hyvinkää, Hämeenlinna
- b. Lounais-Suomi: Turku, Pori, Salo, Rauma
- c. Itä-Suomi: Kuopio, Joensuu, Mikkeli, Savonlinna
- d. Länsi- ja Sisä-Suomi: Jyväskylä, Vaasa, Tampere, Seinäjoki
- e. Pohjois-Suomi: Oulu
- f. Lappi: Rovaniemi

5. Työkokemus talous-/palkkahallinnon tehtävissä

- a. 3- 5 vuotta
- b. 6 - 10 vuotta
- c. 11 - 15 vuotta
- d. Yli 16 vuotta

6. Nykyinen tehtävänimike
 - a. Kirjanpitäjä
 - b. Kirjanpitoapäällikkö, Tiimipäällikkö, Toimistopäällikkö
 - c. Muu, mikä ?

7. Ovatko asiakasyrityksenne yhtiömuodoltaan pääasiassa (mahdollista valita useampi vaihtoehto)
 - a. Toiminimiä
 - b. Avoimia ja kommandiittiyhtiöitä
 - c. Osakeyhtiöitä
 - d. Asunto- ja kiinteistöosakeyhtiöitä

8. Asiakasyrityksienne pääasiallinen koko (mahdollista valita useampi vaihtoehto)
 - a. Mikroyritykset (henkilöstön määrä 1 -10)
 - b. Pienet yritykset (henkilöstön määrä 10 - 50)
 - c. Keskisuuret yritykset (henkilöstön määrä 50 - 250)
 - d. Suuret yritykset (henkilöstön määrä yli 250)

9. Asiakasyrityksienne lukumäärä
 - a. 1 - 10
 - b. 11 -20
 - c. 21 -30
 - d. 31 -40
 - e. Yli 40

10. Henkilökunnan määrä tilitoimistossanne
 - a. 1 -10
 - b. 11 -20
 - c. 21 -30
 - d. 31 -40
 - e. Yli 40

11. Mitä toimialoja asiakasyrityksenne pääsääntöisesti edustavat (mahdollista valita useampi vaihtoehto)
 - a. Maa- ja metsätalous
 - b. Teollisuus
 - c. Rakentaminen
 - d. Kauppa
 - e. Kiinteistöalan toiminta
 - f. Kuljetus ja varastointi
 - g. Majoitus- ja ravitsemistoiminta
 - h. Muu palvelu
 - i. Muu, mikä ?

12. Mitä palveluja tarjoatte asiakkailleenne

- Yritysten perustaminen
- Kirjanpito tilinpäätöksineen, sis veroilmoitukset
- Sähköinen myynti- ja ostolaskutus
- Sisäinen laskentatoimi eli johdon laskentatoimi
- Palkanlaskenta
- Tilintarkastus
- Muuta, mitä?

Toimenkuvan muutos ja kehitys

- Mitä ominaisuuksia mielestänne tilitoimistossa taloushallinnon tehtävissä työskentelevältä nykypäivänä vaaditaan? Valitkaa seuraavista vaihtoehdoista mielestänne viisi tärkeintä nykypäivänä ja 3-10 vuotta sitten, järjestyksessä niin, että 5= tärkein ominaisuus.

	Nykypäivänä	3-10 vuotta sitten
Numerotarkkuus		
Nopeus, tehokkuus		
Joustavuus		
Pitkäjänteisyys		
Yhteistyökykyisyys, tiimipelaaja		
Itsenäinen työskentelyote		
Oma-aloitteisuus		
Luotettavuus		
Hyvä stressin sietokyky		
Aikataulujen noudattaminen		
Asiakaspalvelu-, neuvottelu- ja esiintymistaito		
Rutiinien tekijä		
Moniosaaja		
Kehityshakuisuus, uuden tiedon hankinta- ja käsittelykykyisyys		
Ongelmanratkaisukyky, luovuus		
Tietyn, tiettyjen osa-alueiden erityisosaaja		
Muu, mikä?		

2. Ovatko edellä valitut ominaisuudet mielestänne oleellisesti muuttuneet kuluneen 2000-luvun aikana/muuttumassa? Millä tavalla ?
3. Mitä erityisosaamista mielestänne tilitoimistossa taloushallinnon tehtävissä työskentelevältä vaaditaan ? Valitkaa seuraavista vaihtoehdoista mielestänne **seitsemän** tärkeintä nykypäivänä ja 3-10 vuotta sitten, järjestyksessä niin, että 7= tärkein osaaminen.

	Nykypäivänä	3-10 vuotta sitten
Kirjanpito ja tilinpäätös		
IFRS		
Maksatus, asiakassuoritusten vastaanotto, luotonvalvonta, perintä		
Sähköinen myyntilaskutus ja ostolaskujen käsittely		
Arvonlisäverotus		
Tuloerotus, veroilmoitusten laadinta		
Tuote-, rahoitus ja investointilaskenta		
Kassavirtalaskenta		
Tilinpäätösanalyysit, avainlukujen seuranta		
Budjetointi, estimointi		
Tunnuslukujen seuranta ja raportointi		
Yhtiöoikeus: avoin ja kommandiittiyhtiö, osakeyhtiö		
Asiakasyrityksen johdon konsultointi		
IT-osaaminen		
Yrityksen perustaminen		
Kielitaito		
Verotuksen oikeussuojajärjestelmä (oikaisujärjestelmä, muutoksenhaku verotukseen, verotarkastus)		
Väärinkäytösten tunnistaminen		

ja ennaltaehkäisy		
Rajat ylittävän liiketoiminnan verotus, verosopimusoikeus		
Muu, mikä?		

4. Onko työnkuvanne muuttunut kuluneen 3-10 vuoden aikana, tai sinä aikana, jonka olette alalla työskennelleet ? Millaisia muutoksia on tapahtunut ?
5. Mitkä ovat mielestänne olleet suurimmat ammatilliset haasteet tuona aikana ?
6. Mihin seuraavista osa-alueista olette käyttäneet eniten työaikaanne (koulutukset, muutoksiin valmistautuminen ja niiden toteuttaminen) viime vuosien aikana ? Merkitkää viisi eniten aikaanne vienyttä muutosta järjestykseen niin, että 1. = eniten aikaa vienyt, 5.= vähiten aikaa vienyt

Tuloverotukseen liittyvät muutokset	
Arvonlisäverotukseen liittyvät muutokset	
Eri yhtiömuotojen tilinpäätösmaalleissa tapahtuneet muutokset	
Verohallinnon verotilijärjestelmä	
SEPA:n käyttöönotto	
IFRS laskentasäännökset	
Johdon laskentatoimi	
Paperisesta sähköiseen kirjanpitoon siirtyminen	
Muu, mikä?	

7. Mitkä ovat mielestänne olleet haastellimmat muutokset edellä mainituista ?
8. Mitkä muutokset koette työnne kannalta hyödyllisimmiksi ?

Kiitos vastauksistanne!